

Nederlands
Jeugd
instituut

Interventie

ouders van Tegendraadse Jeugd

Erkenning

Erkend door Deelcommissie jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie d.d 04-11-2016

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: Marjan Möhle en Nita van Veluw (Juni 2016).

Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'OUDERS van Tegendraadse Jeugd'.
Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Inhoud

Erkenning.....	2
Inhoud.....	3
Samenvatting.....	4
1. Uitgebreide beschrijving.....	6
1.1 Probleemomschrijving.....	6
1.2 Doelgroep.....	8
1.2 Doel.....	11
2.3 Aanpak.....	14
2.4 Ontwikkelgeschiedenis.....	22
2.5 Vergelijkbare interventies.....	22
3 Onderbouwing.....	25
4 Uitvoering.....	40
5 Onderzoek naar de effectiviteit.....	47
Aangehaalde literatuur.....	50

Samenvatting

Doelgroep

Het programma OUDERS van Tegendraadse jeugd (OvTJ) richt zich op de ouders van jeugdigen tussen de 8 en 16 jaar met (verhoogd risico op) strafbaar gedrag.

Doel

Jeugdigen krijgen voldoende ondersteuning van hun ouders om (herhaling van) strafbaar gedrag te voorkomen. Het programma versterkt opvoedvaardigheden van ouders (toezicht houden, samen problemen oplossen, grenzen stellen, positieve bekrachtiging en ouderlijke betrokkenheid) en beoogt dat ouders sociale steun zoeken en ontvangen bij de opvoeding van hun kind.

Aanpak

OvTJ is een programma bestaande uit 8 opvoedingsondersteunende interventies oplopend van licht tot zwaarder. Dit zijn de:

- Opvoedworkshops
- Opvoedgesprekken 12 min
- Opvoedgesprekken 12plus
- Oudercursus
- Oudertraining
- Individuele oudertraining 12 min
- Individuele oudertraining 12 plus
- OUDERS van een jeugdgroep.

Om ouders te motiveren en toe te leiden zijn er inleidende themabijeenkomsten. Met behulp van een toeleidinginstrument wordt bepaald welke interventie binnen het programma OvTJ het best past bij de ouders.

Materiaal

De interventies zijn beschreven in afzonderlijke draaiboeken. Elk draaiboek bevat een stap-voor stap beschrijving van de betreffende gesprekken en/of bijeenkomsten en de benodigde materialen voor de werkvormen. Bij het programma hoort ook een implementatiestick met ondersteunende materialen. Tevens zijn er aanvullende materialen zoals informatiebrochures over opvoedvaardigheden en een spel met 'praatplaten' los te bestellen bij JSO.

Onderbouwing

Om ontwikkeling van delinquent gedrag bij jeugdigen en/of recidive te voorkomen, intervenueert OvTJ op de volgende factoren in het gezinsdomein: opvoedingscompetenties van ouders en sociale steun. De interventies versterken de vijf voor de preventie van jeugdcriminaliteit relevante opvoedvaardigheden van ouders (ouderlijke betrokkenheid, positieve bekrachtiging, samen problemen oplossen, grenzen

stellen en toezicht houden) en de inzet van sociale steun. OvTJ is gebaseerd op effectieve elementen als een systeemgerichte, gedragsgerichte en cognitieve aanpak, het versterken van sociale steun, vroegtijdig, positief en vasthoudend ingrijpen en een individuele aanpak indien nodig.

Onderzoek

Door de Universiteit Utrecht is er in 2010 een veranderingsonderzoek (Opvoedworkshops) en een effectonderzoek met een quasi-experimentele opzet (Oudertrainingen) gedaan.

In het effectonderzoek naar de oudertraining werden verschillende veranderingen gemeten. Zo verbeterde de ervaren competentie in opvoeden van de ouders en was een half jaar na afsluiting van de training ook het toepassen van 'harde' disciplineren afgenomen. Daarnaast heeft de Oudertraining gevolgen voor de eigen problemen van ouders. Zo nam angstig/depressief gedrag af en bij de ouders die alle bijeenkomsten volgden nam het agressieve gedrag af. Op langere termijn blijkt ook de mate van regeloverschrijdend gedrag door ouders af te nemen. Ook jongeren zelf rapporteren een afname van het aantal door hen gepleegde vermogensdelicten en vandalisme dat is toe te schrijven aan de Oudertraining.

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Probleemomschrijving

Probleem

Het programma OUDERS van Tegendraadse Jeugd (hierna: OvTJ) richt zich op het voorkomen van (herhaling van) grensoverschrijdend en strafbaar gedrag (ofwel jeugdcriminaliteit) bij jeugdigen van 8 tot 16 jaar. Het programma richt zich op het voorkomen van verschillende vormen van strafbaar gedrag op het gebied van vermogen, vernieling, verstoring van de openbare orde en gezag en geweld. Hierbij is er met name aandacht voor veelvoorkomende delicten bij jeugdigen zoals winkeldiefstal, mishandeling, vernielingen en bedreiging en stalking (van der Laan, Goudriaan & Weijters, 2014).

Jeugdigen onder de 12 jaar zijn nog niet strafbaar maar kunnen wel delictgedrag vertonen, vaak gaat het dan om lichte en middelzware delicten zoals (kleine) winkeldiefstal, verbale agressie en vandalisme (van Domburgh, 2009). 75 % van de jeugdcriminaliteit in Nederland vindt plaats in groepsverband of als gevolg van groepsdynamische processen (Ferwerda & van Ham, 2014). Hierbij gaat het om hinderlijke jeugdgroepen die rondhangen op straat en lichte vormen van vandalisme plegen, overlastgevende jeugdgroepen bestaande uit 3 of meer jongeren die regelmatig met elkaar omgaan en lichte vormen van criminaliteit zoals winkeldiefstal en eenvoudige inbraken plegen, en criminele jeugdgroepen van 3 of meer jongeren die zwaardere vormen van criminaliteit plegen.

Jeugdcriminaliteit is te beschouwen als onderdeel van een brede antisociale gedragsstoornis. In het algemeen is er sprake van een spectrum met aan de ene kant gedragsproblemen (enkelvoudige en specifieke gedragingen die ongewenst zijn (zoals spijbelen of pesten) maar nog niet zonder meer van ernstig disfunctioneren getuigen), in het midden de oppositioneel-opstandige gedragsstoornis waarbij kinderen langdurig (minstens zes maanden) negativistisch, vijandig en openlijk ongehoorzaam gedrag vertonen (APA, 2013) en aan de uiterste zijde de antisociale gedragsstoornis waarbij het gaat om een zich herhalend en aanhoudend gedragspatroon (met een duur van tenminste twaalf maanden) waarbij de grondrechten van anderen worden geschaad of belangrijke bij de leeftijd horende sociale normen of regels worden overtreden (APA, 2013).

OvTJ richt zich op het voorkomen en tegengaan van grensoverschrijdend en strafbaar gedrag bij jongeren met gedragsproblemen of met een oppositioneel-opstandige gedragsstoornis.

Spreiding

De omvang van de jeugdcriminaliteit in Nederland, afgemeten aan het aantal geregistreerde en aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders, nam tot aan 2007 jaarlijks toe. Sinds 2012 is er sprake van een daling (Van der Laan, Goudriaan & Weijters, 2014).

De omvang van het aantal verdachten en strafrechtelijke daders hangt vooral sterk samen met de leeftijd, het neemt sterk toe vanaf de leeftijd van 12 jaar (1,6 per 1.000 in 2012), bereikt zijn hoogtepunt rond de 19 jaar (32,3 per 1.000 in 2012) en neemt

daarna langzaamaan weer af (Van der Laan, Goudriaan & Weijters, 2014).

Jongens (21 per 1.000 in 2012) zijn sterker vertegenwoordigd dan meisjes (5 per 1.000 in 2012). Daarnaast zijn Marokkaanse (65 per 1.000), Antilliaanse/Arubaanse (58 per 1.000), Surinaamse (40 per 1.000) en Turkse (31 per 1.000) jeugdigen sterker vertegenwoordigd. Ook jongeren die voortgezet speciaal onderwijs volgen (59 per 1.000), tot een huishouden behoren met 20% van de laagste inkomens (35 per 1.000), alleenstaande uitwonende jeugdigen (62 per 1.000), uitwonenden in een instelling (133 per 1.000) en kinderen uit een eenoudergezin (31 per 1.000) zijn sterker vertegenwoordigd.

Jeugdcriminaliteit komt met name veel voor in de vier grote steden. Veelvoorkomende geregistreerde misdrijven met een 12- tot en met 17-jarige verdachte zijn verstoring openbare orde en gezag (5.907 delicten in 2012), winkeldiefstal (5.679 delicten in 2012), mishandeling (5.255 delicten in 2012), en vernielingen (4.178 delicten in 2012).

Het percentage zelfgerapporteerde daders onder 12- tot en met 17-jarigen ligt in het algemeen hoger dan het aantal verdachten en strafrechtelijke daders op basis van politiecijfers (45% van de jongens en 31% van de meisjes in 2010). Omdat delictgedrag van jeugdigen jonger dan 12 jaar niet geregistreerd wordt door de politie is zelfrapportage hierbij een belangrijke bron. In 2010 zegt 17% van de 10- en 11-jarigen zich schuldig te hebben gemaakt aan een of meerdere delicten (Van der Laan & Blom, 2011). Hierbij ligt het percentage bij jongens (20,7%) beduidend hoger dan bij meisjes (11,8%). Wanneer gekeken wordt naar herkomstgroep is het percentage bij Antilliaanse 10-en 11-jarigen het hoogst (17,8%), daarna volgen autochtone kinderen (16,3%), Turkse kinderen (15,0%), Surinaamse kinderen (14,7%) en Marokkaanse kinderen (13,4%). Het gaat bij 10- en 11-jarigen vooral om lichte feiten (slaan zonder verwonding, diefstal op school, bekladden van muren e.d.).

In het najaar van 2013 kende de politie in Nederland in totaal 764 jeugdgroepen in het publieke domein, waarvan 536 hinderlijke jeugdgroepen, 183 overlastgevende jeugdgroepen en 45 criminele jeugdgroepen.

Gevolgen

Jeugdcriminaliteit levert allereerst directe fysieke, psychische en/of materiële schade op voor de direct betrokkenen (slachtoffers en daders) en voor de samenleving als geheel. Groot, de Hoop, Houkes & Sikkell (2007) beschrijven de kosten die gepaard gaan met criminaliteit zoals de kosten voor het slachtoffer vanwege ontvreemding van goederen en letsel, kosten voor politie en justitie voor opsporing, berechting en hechtenis en preventie en kosten voor werkgevers vanwege verzuim van werknemers als gevolg van criminaliteit of het ontvreemden van goederen. Volgens Bakker (2012) variëren de geschatte totale kosten van €17,2 miljard tot € 31,5 miljard per jaar. Het gaat hierbij om €21,1 miljard kosten voor slachtoffers (zowel materiële als immateriële schade), €5,9 miljard voor preventie en €4,5 miljard voor repressie.

De kosten van jeugdcriminaliteit zijn niet apart in kaart gebracht maar omdat jeugdcriminaliteit een belangrijke voorspeller is voor een criminele carrière in de verdere levensloop (van Domburgh, 2009) draagt jeugdcriminaliteit ook bij aan de maatschappelijke kosten van criminaliteit in het algemeen op de langere termijn. Daarnaast heeft jeugdcriminaliteit ook negatieve gevolgen voor de daders zelf. Kinderen met delinquent gedrag vertonen een verhoogde kans op het ontwikkelen van

psychiatrische stoornissen en problemen op sociaal en maatschappelijk gebied in de kindertijd zelf en de adolescentie en uiteindelijk in de volwassenheid (Moffit et al, 2002, Hofstra van der Ende & Verhulst, 2002; Maughan & Rutter, 2001). Ook wanneer er nog geen sprake is van delinquentie maar wel van grensoverschrijdend gedrag geeft dit een verhoogde kans op kindermishandeling, voortijdig schoolverlaten, depressie, drugsgebruik, delinquentie, geweld, echtscheiding, misdrijven in de volwassenheid of de ontwikkeling van een antisociale persoonlijkheidsstoornis of van andere psychiatrische stoornissen (bv. Campbell, 1991; Loeber, Wung, Keenan, Giroux, Stouthamer-Loeber, Van Kammen & Maughan, 1993; Kazdin, 1985).

1.2 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

De uiteindelijke doelgroep van OvTJ zijn jeugdigen tussen de 8 en 16 jaar met (verhoogd risico op) strafbaar gedrag (Van Veluw, 2003).

Intermediaire doelgroep

OvTJ richt zich op ouders als intermediaire doelgroep om (herhaling van) strafbaar gedrag bij jeugdigen te voorkomen. Het gaat hierbij om ouders met vragen of zorgen met betrekking tot de opvoeding ten aanzien van het grensoverschrijdende gedrag van hun kind. Binnen deze groep zijn er verschillende subgroepen te onderscheiden (mate van motivatie, reeds aanwezige competenties, ernst van vragen en zorgen, aanwezigheid van sociale steun) voor wie aparte interventies zijn ontwikkeld.

Selectie van doelgroepen

OvTJ richt zich op ouders van kinderen met (een verhoogd risico op) strafbaar gedrag, het gaat hierbij om jeugdigen met gedragsproblemen of met een oppositieel-opstandige gedragsstoornis. OvTJ bestaat uit verschillende interventies die elk gericht zijn op een specifieke subdoelgroep.

Om ervoor te zorgen dat ouders binnen het programma OvTJ de interventie krijgen die bij hen past zijn er twee aanvullende materialen voor de toeleiding, de themabijeenkomst en het toeleidinginstrument.

De themabijeenkomst is een laagdrempelige bijeenkomst die open staat voor alle ouders en ingezet kan worden op scholen en in wijken met veel kinderen met een verhoogde kans op risicogedrag. De themabijeenkomsten behandelen respectievelijk de thema's 'grenzen stellen' en 'toezicht houden' en zijn gericht op bewustwording van de ouders met als doel hen te motiveren voor en toe te leiden naar verdere opvoedingsondersteuning indien nodig.

Het toeleidinginstrument (Van Veluw, 2011) kan in het eerste contact met ouders, na afloop van de themabijeenkomst en bij eventuele tussentijdse uitval of bij het afronden van een interventie gebruikt worden om ouders naar het juiste (vervolg)aanbod te leiden. Het instrument is gebaseerd op het ernsttaxatiemodel van Kousemaker (1996) en wordt gezamenlijk ingevuld door de ouders en de ouderondersteuner.

De items zijn gebaseerd op vragen uit bestaande instrumenten, te weten de NOSI, CBCL, NRI en ASR die ook gebruikt zijn in het effectiviteitsonderzoek naar de oudertrainingen

(Boendermaker et al, 2010). Op basis van de scores op de diverse items wordt bepaald welk aanbod het best past bij de ouders. Vanuit het toeleidinginstrument nemen ouders deel aan een van de interventies uit het programma.

Voor ouders met verslavingsproblemen, psychiatrische problematiek of een verstandelijke beperking (IQ lager dan 80) en voor gezinnen met multiproblematiek geldt een contra-indicatie.

Bij ouders van jongeren waarbij het grensoverschrijdende gedrag veroorzaakt wordt door psychiatrische problematiek of verslavingsproblematiek of waarbij een ernstige antisociale gedragsstoornis wordt vermoed kan OvTJ alleen ingezet worden op voorwaarde dat er vooraf of gelijktijdig gerichte hulp, diagnostiek, behandeling of psycho-educatie ingezet wordt met betrekking tot genoemde problematiek. Het gebruik van het toeleidinginstrument leidt tot een totaalbeeld waaruit afgeleid kan worden welke interventie het beste bij de ouders past. Ter illustratie wordt hieronder het gebruikte invulformulier weergegeven.

Opvoeditems (zie voor indicatoren het toeleidings- instrument)	Score 1-2 Goed	Score 3- 4 Vragen	Score 5- 6 Zorgen	Score 7-8 Span- ningen	Score 9- 10 Nood	Score 10+ Alarm
1. Opvoedvaardigheid en ouders						
2. Functioneren thuissituatie						
3. Strafbaar feit gepleegd door kind						
4. Persoonlijk functioneren kind						
5. Vrije tijd kind						
6. Omgang met leeftijdgenoten						
7. Functioneren op school						
8. Leefomstandigheden thuis						
9. Persoonlijke problematiek ouders						
10. Motivatie ouders						

Hieronder volgt een beschrijving van de doelgroep per interventie en wordt beschreven hoe de eventuele selectie plaatsvindt.

Interventie	Doelgroep en selectie
Opvoedworkshops	<p>De Opvoedworkshops kunnen voor twee doelgroepen worden ingezet:</p> <p>1.Ouders die (redelijk) gemotiveerd zijn en in staat zijn vaardigheden zelfstandig thuis toe te passen, kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kinderen met (verhoogde kans op) strafbaar gedrag (score 3/4 bij items 2 t/m 7 toeleidinginstrument) • Ouders hebben opvoedvragen en voelen voldoende competentie en sociale steun om de geleerde vaardigheden thuis toe te passen (score 3/4 bij item 1 toeleidinginstrument) • Ouders zijn redelijk gemotiveerd voor groepsaanbod (item 10 toeleidinginstrument) <p>2.Ouders die (nog) niet gemotiveerd zijn voor langdurige cursus of training (springplank-interventie) maar wel ondersteuning nodig hebben bij het oefenen van vaardigheden. Kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kinderen met (verhoogde kans op) strafbaar gedrag (score 3/4 bij item 2 t/m 7 toeleidinginstrument) • Ouders hebben zorgen over opvoeding (score 5 t/m 8 bij item 1 toeleidinginstrument) • Ouders (nog) niet gemotiveerd voor langdurige cursus of training (item 10 toeleidinginstrument) <p><i>Selectie vindt plaats via het toeleidinginstrument. Eventueel kunnen de workshops ook zonder voorselectie ingezet worden op scholen en in wijken met veel kinderen met een verhoogde kans op risicogedrag.</i></p>
Individuele opvoedgesprekken 12min en 12plus	<ul style="list-style-type: none"> • Kinderen met (verhoogde kans op) strafbaar gedrag (score 3/4 bij items 2 t/m 7 toeleidinginstrument) • Ouders hebben opvoedvragen en voelen voldoende competentie en sociale steun om de geleerde vaardigheden thuis toe te passen (score 3/4 bij item 1 toeleidinginstrument) • Ouders hebben vanwege persoonlijke omstandigheden (laag inkomen, lage opleiding, eigen problematiek) een verhoogde kans op uitval uit het groepsaanbod (item 9 toeleidinginstrument). • Ouders zijn redelijk gemotiveerd maar niet voor groepsaanbod (item 10 toeleidinginstrument) <p><i>Selectie vindt plaats via het toeleidinginstrument en op basis van de leeftijd van het kind (12min of 12plus).</i></p>
Ouders van een jeugdgroep	<p>Alle ouders van kinderen die deel uit maken van een aangewezen hinderlijke of overlastgevende jeugdgroep</p> <p><i>Ouders worden gericht geselecteerd en uitgenodigd op basis van informatie van politie, jongerenwerk en het wijkteam.</i></p>
Oudercursus	<ul style="list-style-type: none"> • Ouders van kinderen met strafbaar gedrag en externaliserend probleemgedrag (score 5 of hoger bij items 2 t/m 7 toeleidinginstrument) • Ouders met zorgen over gedrag kind en opvoeding (score 5 of hoger bij item 1 toeleidinginstrument) • 2 tot 3 risicofactoren van toepassing in 1 gezin (item 8 toeleidinginstrument)

	<ul style="list-style-type: none"> Ouders zijn gemotiveerd voor groepsaanbod (item 10 toeleidinginstrument) <p><i>Selectie vindt plaats via het toeleidinginstrument.</i></p>
Oudertraining	<ul style="list-style-type: none"> Ouders van kinderen met strafbaar en externaliserend probleemgedrag (score 5 of hoger bij items 2 t/m 7 toeleidinginstrument) 3 tot 8 risicofactoren van toepassing in 1 gezin (item 8 toeleidinginstrument) Ouders hebben zorgen over opvoeding (score 5 tot 8 bij item 1 toeleidinginstrument) Ouders zijn gemotiveerd voor groepsaanbod (item 10 toeleidinginstrument) <p><i>Selectie vindt plaats via het toeleidinginstrument.</i></p>
Individuele training 12min en 12plus	<ul style="list-style-type: none"> Ouders van kinderen met strafbaar en externaliserend probleemgedrag (score 5 tot 8 op item 3 toeleidinginstrument) 3 tot 8 risicofactoren van toepassing in 1 gezin (item 8 toeleidinginstrument) Ouders hebben zorgen over opvoeding (score 5 tot 8 op item 1 toeleidinginstrument) Ouders hebben vanwege persoonlijke omstandigheden (laag inkomen, lage opleiding, eigen problematiek) een verhoogde kans op uitval uit het groepsaanbod (item 9 toeleidinginstrument) Ouders zijn niet gemotiveerd voor groepsaanbod (item 10 toeleidinginstrument) <p><i>Selectie vindt plaats via het toeleidinginstrument of de individuele training wordt aangeboden na uitval uit de oudercursus of oudertraining, hierbij kan er gespecificeerd worden naar de leeftijd van het kind (12min of 12plus).</i></p>

1.2 Doel

Hoofddoel

Het hoofddoel van OvTJ is het voorkomen van (herhaling van) strafbaar gedrag bij jeugdigen van 8 tot 16 jaar.

Subdoelen

De subdoelen t.a.v. intermediaire doelgroep (ouders) kunnen gegroepeerd worden naar twee centrale doelstellingen:

Centraal doel	Afgeleide doelen
1. Ouders beschikken over voldoende opvoedvaardigheden (toezicht houden, samen problemen oplossen, grenzen stellen, positieve bekrachtiging en ouderlijke	a. Ouders zijn zich bewust van de belangrijke rol die zij spelen bij het voorkomen van strafbaar gedrag bij hun kind. b. Ouders zijn gemotiveerd voor

betrokkenheid) om grensoverschrijdend en strafbaar gedrag bij hun kind te voorkomen.	<p>opvoedingsondersteuning.</p> <p>c. Ouders hebben kennis van de vijf opvoedvaardigheden die een rol spelen bij het voorkomen van grensoverschrijdend en strafbaar gedrag</p> <p>d. Ouders zijn zich bewust van hun eigen opvoedingscompetenties.</p> <p>e. Ouders versterken waar nodig hun eigen opvoedingscompetenties.</p> <p>f. Ouders kunnen de jeugdgroep waar hun kind deel van uitmaakt positief beïnvloeden of verbreken.</p>
2. Ouders zoeken en ontvangen sociale steun bij de opvoeding van hun kind.	<p>g. Ouders delen hun ervaringen rondom het strafbare feit van hun kind met een ondersteuner of met andere ouders.</p> <p>h. Ouders gaan op zoek naar sociale steun in hun eigen netwerk.</p> <p>i. Ouders worden zo nodig toegeleid naar passende opvoedingsondersteuning of behandeling.</p>

De genoemde subdoelen komen, al dan niet gecombineerd, terug in de afzonderlijke interventies.

In het overzicht op de volgende bladzijde worden de (sub)doelen per onderdeel of interventie weergegeven.

Onderdeel of interventie	Doelen
Themabijeenkomsten	Ouders zijn zich bewust van de belangrijke rol die zij spelen bij het voorkomen van strafbaar gedrag bij hun kind. Ouders zijn gemotiveerd voor opvoedingsondersteuning. Ouders worden zo nodig toegeleid naar passende opvoedingsondersteuning of behandeling.
Opvoedworkshops	Ouders zijn zich bewust van de belangrijke rol die zij spelen bij het voorkomen van strafbaar gedrag bij hun kind. Ouders zijn gemotiveerd voor opvoedingsondersteuning. Ouders hebben kennis van de vijf genoemde opvoedvaardigheden Ouders zijn zich bewust van hun eigen opvoedingscompetenties. Ouders worden zo nodig toegeleid naar passende opvoedingsondersteuning of behandeling.
Opvoedgesprekken 12min/12plus	Ouders zijn zich bewust van de belangrijke rol die zij spelen bij het voorkomen van strafbaar gedrag bij hun kind. Ouders zijn gemotiveerd voor opvoedingsondersteuning. Ouders hebben kennis van de vijf genoemde opvoedvaardigheden Ouders zijn zich bewust van hun eigen opvoedingscompetenties.

	Ouders worden zo nodig toegeleid naar passende opvoedingsondersteuning of behandeling.
ouders van een jeugdgroep	Ouders zijn zich bewust van de belangrijke rol die zij spelen bij het voorkomen van strafbaar gedrag bij hun kind. Ouders zijn gemotiveerd voor opvoedingsondersteuning. Ouders delen hun ervaringen rondom het overlastgevend gedrag of strafbare feit van hun kind met andere ouders Ouders worden zo nodig toegeleid naar passende opvoedingsondersteuning of behandeling.. Ouders kunnen de jeugdgroep waar hun kind deel van uitmaakt positief beïnvloeden of verbreken.
Oudercursus	Ouders zijn zich bewust van de belangrijke rol die zij spelen bij het voorkomen van strafbaar gedrag bij hun kind. Ouders zijn gemotiveerd voor opvoedingsondersteuning. Ouders hebben kennis van de vijf genoemde opvoedvaardigheden Ouders zijn zich bewust van hun eigen opvoedingscompetenties. Ouders versterken waar nodig hun eigen opvoedingscompetenties. Ouders delen hun ervaringen rondom het strafbare feit van hun kind met andere ouders. Ouders gaan op zoek naar sociale steun in hun eigen netwerk. Ouders worden zo nodig toegeleid naar passende opvoedingsondersteuning of behandeling.
Oudertraining	Ouders zijn zich bewust van de belangrijke rol die zij spelen bij het voorkomen van strafbaar gedrag bij hun kind. Ouders zijn gemotiveerd voor opvoedingsondersteuning. Ouders hebben kennis van de vijf genoemde opvoedvaardigheden Ouders zijn zich bewust van hun eigen opvoedingscompetenties. Ouders versterken waar nodig hun eigen opvoedingscompetenties. Ouders delen hun ervaringen rondom het strafbare feit van hun kind met andere ouders. Ouders gaan op zoek naar sociale steun in hun eigen netwerk. Ouders worden zo nodig toegeleid naar passende opvoedingsondersteuning of behandeling.
Individuele oudertraining	Ouders zijn zich bewust van de belangrijke rol die zij spelen bij het voorkomen van strafbaar gedrag bij hun kind. Ouders zijn gemotiveerd voor opvoedingsondersteuning. Ouders hebben kennis van de vijf genoemde opvoedvaardigheden Ouders zijn zich bewust van hun eigen opvoedingscompetenties. Ouders versterken waar nodig hun eigen opvoedingscompetenties. Ouders worden zo nodig toegeleid naar passende opvoedingsondersteuning of behandeling.

2.3 Aanpak

Opzet van de interventie

OvTJ is een programma dat bestaat uit diverse instrumenten en interventies. Kern van het programma is een toeleidinginstrument dat bij aanvang, bij tussentijdse uitval en eventueel na afloop gebruikt wordt om ouders toe te leiden naar het passende aanbod binnen het programma of om hen eventueel toe te leiden naar vervolghulp buiten het programma. Dit toeleidinginstrument is beschreven in paragraaf 2.1. Vervolgens nemen ouders deel aan een van de bijeenkomsten of interventies uit het programma. De interventies verschillen onderling in intensiteit, duur, vorm, en thematiek. Het betreft:

Themabijeenkomsten

2 los inzetbare inleidende bijeenkomsten rondom de thema's 'grenzen stellen' en 'toezicht houden', deze bijeenkomsten hebben als doel ouders te informeren over hun belangrijke rol als opvoeder ten aanzien van genoemde thema's en ouders te motiveren en toe te leiden naar opvoedingsondersteuning.

Opvoedworkshops

1 motiverende introductiebijeenkomst 'Ouders voorop = kracht' en 3 facultatieve groepsbijeenkomsten rondom de thema's 'Praten = opvoeden', 'Toezicht houden = contact houden' en 'Begrenzen = beperken = beschermen'

Opvoedgesprekken

Hierbij wordt gekozen uit een selectie van gesprekken uit de individuele oudertraining rondom specifieke opvoedvaardigheden (vgl. met facultatieve opzet opvoedworkshops)

ouders van een jeugdgroep

2 opeenvolgende bijeenkomsten specifiek gericht op ouders van een bestaande jeugdgroep

Oudercursus

1 individueel kennismakingsgesprek en 6 opeenvolgende groepsbijeenkomsten met huiswerkopdrachten waarin alle vijf opvoedvaardigheden en het zoeken naar en inzetten van sociale steun aan bod komen.

Oudertraining

3 individuele motiverende gesprekken, 8 groepsbijeenkomsten met huiswerkopdrachten en tussentijdse individuele contactmomenten en 2 individuele nazorggesprekken waarin alle vijf opvoedvaardigheden en het zoeken naar en inzetten van sociale steun aan bod komen.

Individuele oudertraining

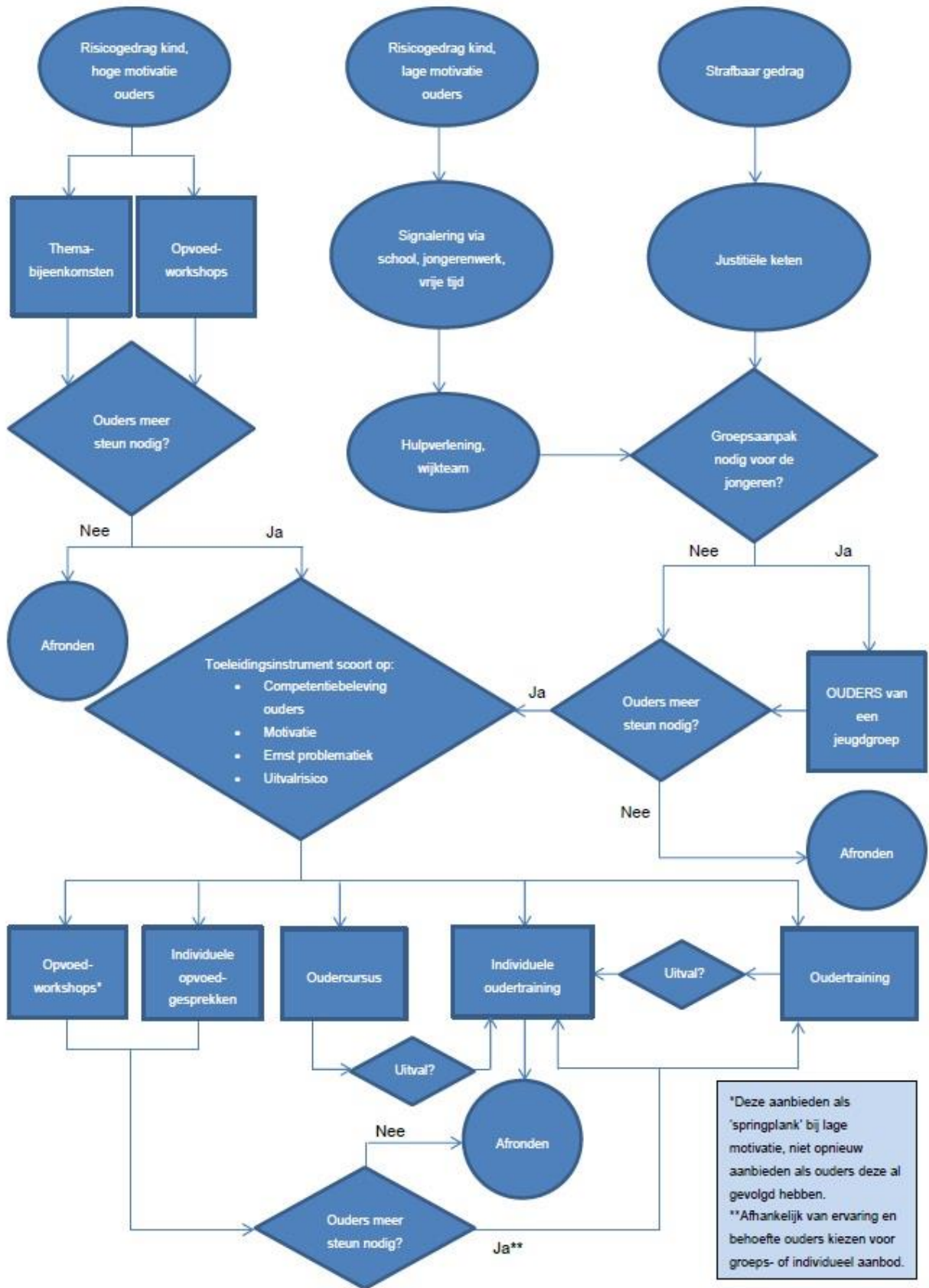
13 individuele gesprekken met huiswerkopdrachten waarin alle vijf opvoedvaardigheden en het zoeken naar en inzetten van sociale steun aan bod komen.

In bijgaand stroomschema is uitgewerkt hoe het toeleidinginstrument, de themabijeenkomsten en de afzonderlijke interventies met elkaar samenhangen. Hierbij worden overigens niet alle mogelijke combinaties van factoren weergegeven maar alleen die factoren die relevant zijn voor het aanbieden van verschillende interventies in combinatie. Drie voorbeelden van routes:

- De Themabijeenkomsten en de Opvoedworkshops zijn in eerste instantie geschikt voor gemotiveerde ouders met sterke opvoedvaardigheden die het prettig vinden om hun vaardigheden verder aan te scherpen en ervaringen met andere ouders uit te

wisselen. De Opvoedworkshops kunnen echter ook ingezet worden als motiverende interventie (springplank) voor ouders die nog niet direct te motiveren zijn voor de oudertraining. Ouders kunnen zich door deelname aan deze laagdrempelige bijeenkomsten realiseren dat zij bepaalde opvoedingscompetenties nog onvoldoende beheersen en hierdoor gemotiveerd raken om een meer intensieve (individuele) oudertraining te volgen.

- De interventie OUDERS van een jeugdgroep kan gecombineerd worden met aanvullende opvoedgesprekken voor ouders die moeite hebben met specifieke vaardigheden.
- Ouders die uitvallen uit de oudercursus of oudertraining kunnen een individuele oudertraining als vervolg krijgen. Zowel bij de losstaande bijeenkomsten als bij de afsluitende bijeenkomsten of gesprekken wordt door de ouderbegeleider de mogelijkheid voor een eventueel vervolgaanbod aangeboden.

Er zijn vier factoren die een rol spelen bij de toeleiding, dit zijn:

- de ernst van de gedragsproblematiek van de jeugdige: variërend van geen of laag risicogedrag tot hoog risicogedrag of strafbaar gedrag
- de competentiebeleving opvoedvaardigheden door de ouders: variërend van sterke tot zwakke opvoedvaardigheden
- de motivatie van ouders: variërend van hoge motivatie tot lage motivatie
- het risico op uitval uit een groepsinterventie (bijvoorbeeld bij laag inkomen, lage opleiding en persoonlijke problematiek): variërend van laag risico tot hoog risico

Deze vier factoren leiden in theorie tot 16 verschillende combinaties. In onderstaande matrix is nader uitgewerkt welke bijeenkomsten en interventies het meest geschikt zijn bij deze verschillende combinaties.

	Laag risico jeugdige Sterke opvoedvaardigheden ouders	Laag risico jeugdige Zwakke opvoedvaardigheden ouders	Hoog risico/strafbaar gedrag jeugdige Sterke opvoedvaardigheden ouders	Hoog risico/strafbaar gedrag jeugdige Zwakke opvoedvaardigheden ouders
Hoge motivatie Laag risico op uitval	Themabijeenkomsten of opvoedworkshops.	Oudercursus.	Oudercursus.	Oudertraining.
Lage motivatie Laag risico op uitval	Themabijeenkomsten of opvoedworkshops.	Opvoedworkshops als springplank naar oudertraining.	Opvoedworkshops en Oudertraining.	Opvoedworkshops als springplank naar oudertraining.
Hoge motivatie Hoog risico op uitval	Individuele opvoedgesprekken.	Individuele oudertraining.	Individuele opvoedgesprekken.	Individuele oudertraining.
Lage motivatie Hoog risico op uitval	Individuele opvoedgesprekken.	Opvoedworkshops als springplank naar oudertraining.	Individuele opvoedgesprekken.	Individuele oudertraining.

Locatie en uitvoerders

De gesprekken, bijeenkomsten en interventies worden uitgevoerd op uiteenlopende locaties, met als uitgangspunten 'zo dicht mogelijk bij huis' en op een plek waar 'ouders zich vertrouwd voelen'. Dit kan op school, in een CJG, in een buurthuis of bij ouders thuis zijn. De bijeenkomsten en interventies worden uitgevoerd door pedagogisch medewerkers en ouderbegeleiders vanuit verschillende sectoren uiteenlopend van jeugdgezondheidszorg, (school-)maatschappelijk werk en Halt tot en met ouderbegeleiders binnen de jeugdzorg, gecertificeerde instellingen (Jeugdreclassering) en justitiële jeugdinrichtingen. Wanneer een interventie wordt uitgevoerd door een medewerker afkomstig uit de justitiële sector (bijvoorbeeld Halt of de Jeugdbescherming) wordt ernaar gestreefd de interventie niet binnen de muren van het eigen pand plaats te laten vinden, maar bewust naar een

locatie te zoeken die laagdrempelig is voor ouders.

Residentiële voorzieningen voor jeugdhulp, jeugdzorg-plus, gezinsopnames of JJI's bieden de interventies aan binnen de eigen voorziening, gekoppeld aan het bezoek van de ouders aan hun kind, als onderdeel van de begeleiding tijdens de gezinsopname of vanuit de ambulante begeleiding binnen de thuissituatie als vorm van nazorg.

De voorzieningen organiseren dan bijvoorbeeld bijeenkomsten waarbij ouders eerst gezamenlijk mee-eten op de groep en er aansluitend een oudertraining plaatsvindt.

Wanneer de jeugdigen op weekendverlof gaan kunnen ouders de opvoedvaardigheden thuis oefenen en toepassen.

In de voorzieningen voor gezinsbehandeling waarbij het hele gezin opgenomen wordt nemen ouders 1 á 2 keer per week deel aan de oudertraining en kunnen zij de vaardigheden direct oefenen en toepassen in het gezinshuis waar zij op dat moment samen met hun kind(eren) verblijven.

Uitvoerders kunnen de interventies afnemen in een pakket van lichte opvoedingsondersteuning (inleidende themabijeenkomsten, opvoedworkshops, opvoedgesprekken, OUDERS van een jeugdgroep) en intensieve gedragsinterventies (oudercursus, oudertraining, individuele oudertraining) of een combinatie hiervan. Hierbij werken uitvoerders samen onder regie van een gemeente of regionaal samenwerkingsverband om tot een volledig aanbod te komen. Eventueel kunnen de interventies ook los van elkaar uitgevoerd worden (bijvoorbeeld alleen de opvoedworkshops of de oudertraining) of in combinatie met andere opvoedingsondersteunende interventies zoals Triple P of Basta!

Hieronder is per bijeenkomst of interventie nader uitgewerkt door wie zij worden uitgevoerd:

De **Themabijeenkomsten** worden via het CJG en het onderwijs aangeboden (bijvoorbeeld door welzijnswerk, jeugdgezondheidszorg, maatschappelijk werk of Halt).

De **Opvoedworkshops** worden in het lokale veld (voor ouders die redelijk gemotiveerd zijn) aangeboden via het CJG of de sociale wijkteams (bijvoorbeeld door maatschappelijk werk, Halt of jeugdzorgaanbieders). De **Opvoedworkshops** kunnen ook ingezet bij ouders die baat zouden hebben bij een langdurige cursus of training maar hier (nog) niet gemotiveerd voor zijn. Ze worden dan ingezet vanuit gecertificeerde instellingen (Jeugdreclassering) of residentiële voorzieningen voor jeugdhulp, jeugdzorg-plus, gezinsopnames of JJI's als 'springplank' naar de Oudertraining.

De **Individuele opvoedgesprekken** worden in het lokale veld aangeboden via het CJG of de sociale wijkteams (bijvoorbeeld door maatschappelijk werk, Halt of jeugdzorgaanbieders), vanuit gecertificeerde instellingen (Jeugdreclassering) of residentiële voorzieningen voor jeugdhulp, jeugdzorg-plus, gezinsopnames of JJI's.

De **Oudercursussen** worden in het lokale veld aangeboden via het CJG of de sociale wijkteams (bijvoorbeeld door maatschappelijk werk of jeugdzorgaanbieders), vanuit gecertificeerde instellingen (Jeugdreclassering) of residentiële voorzieningen voor jeugdhulp, jeugdzorg-plus, gezinsopnames of JJI's.

De **Oudertraining** wordt in het lokale veld aangeboden via de sociale wijkteams (bijvoorbeeld door maatschappelijk werk of jeugdzorgaanbieders), vanuit gecertificeerde instellingen (Jeugdreclassering) of residentiële voorzieningen voor jeugdhulp, jeugdzorg-plus, gezinsopnames of JJI's.

De **Individuele oudertraining** wordt in het lokale veld aangeboden via de sociale wijkteams (bijvoorbeeld door maatschappelijk werk of jeugdzorgaanbieders), vanuit gecertificeerde instellingen (Jeugdreclassering) of residentiële voorzieningen voor jeugdhulp, jeugdzorg-plus, gezinsopnames of JJI's.

Inhoud van de interventie

Inhoudelijk uitgangspunt van de interventie is dat de toeleider of uitvoerder altijd náást de ouder gaat staan en samen met de ouders kijkt wat zij kunnen doen om (herhaling van) strafbaar gedrag te voorkomen. Zonder wijzend vingertje, maar vooral door te benadrukken hoe belangrijk zij als ouder zijn voor hun kind en hen te laten zien welke mogelijkheden zij hebben om hun kind te ondersteunen door het toepassen van de opvoedvaardigheden. Hierbij maakt het programma optimaal gebruik van een goede timing: onder het motto 'ijzer smeden als het heet is' wordt de ondersteuning aangeboden op cruciale momenten, bijvoorbeeld wanneer er veel zorgen zijn over overlast in de buurt, wanneer een jeugdige voor het eerst met de politie in aanraking komt, wanneer een jeugdige een Halt-straf of een maatregel opgelegd krijgt, wanneer een jeugdige uit huis geplaatst wordt of juist wanneer hij in een uitstroomfase zit vanuit een residentiële voorziening voor jeugdhulp, jeugdzorg-plus of een JJI.

Voor de toeleider of uitvoerder van OvTJ betekent dit dat hij of zij altijd sámen met de ouders op zoek gaat naar de ondersteuning die op dat moment bij hen past. Om dit mogelijk te maken worden uitvoerders intensief getraind op motiverende gesprekstechnieken en het gebruik van de motivatiecirkel. Gebrek aan motivatie bij de ouders of uitval uit een cursus of training is nooit een reden om de ondersteuning te stoppen, maar aanleiding om opnieuw te kijken hoe ouders (weer) gemotiveerd kunnen worden, bijvoorbeeld door over te schakelen naar een individueel aanbod. Dit is ook de reden dat OvTJ een programma is met individuele en groepsgerichte interventies oplopend van licht tot zwaar en waarom het toeleidingsinstrument zowel in het eerste contact als bij tussentijdse uitval centraal staat in het programma.

De inhoudelijke rode draad van het programma wordt gevormd door de vijf ouderlijke vaardigheden die volgens Patterson (1982) van belang zijn bij het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag:

- grenzen stellen (G)
- toezicht houden (T)
- samen problemen oplossen (S)
- ouderlijke betrokkenheid (O)
- positieve bekrachtiging (P).

Deze vaardigheden komen op verschillende manieren in de folders, de gesprekken en de bijeenkomsten terug. Voor elke vaardigheid is een symbool ontwikkeld dat op alle materialen terugkomt, zoals in de folders, de dvd en het opvoedvaardighedenspel. Daarnaast bevat elk draaiboek een set van kaartjes met de symbolen zodat de uitvoerders deze er steeds makkelijk bij kunnen pakken.

Tijdens de gesprekken en bijeenkomsten worden verschillende methoden en werkvormen gebruikt:

- kennisoverdracht door uitleg met voorbeelden (K)
- modeling via voorbeeldgedrag ouderbegeleider en dvd (M)
- rollenspelen (R)
- delen van ervaringen (D)
- competenties en leerbehoeften inventariseren (C)
- oefenopdrachten met brainstorm en discussie (O)
- thuisopdrachten en bespreking hiervan (T)

Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van aansprekende materialen en werkvormen zoals het opvoedvaardighedenspel, praatplaten, dvd, werkbladen, stoplichtspel, etc.

In onderstaande matrix wordt aangegeven welke opvoedvaardigheden en methoden terugkomen in de afzonderlijke interventies.

Bijeenkomst of interventie	Opvoedvaardigheden					Methoden en werkvormen						
	G	T	S	O	P	K	M	R	D	C	O	T
Themabijeenkomsten	X	X				X	X		X		X	
ouders van een jeugdgroep	X	X				X	X		X	X	X	
Opvoedworkshops*	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	
Opvoedgesprekken*	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	
Oudercursus	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X
Oudertraining	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Individuele oudertraining	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

*Voor alle deelnemers aan de opvoedworkshops en de opvoedgesprekken wordt er in de eerste bijeenkomst een basis gelegd voor alle vaardigheden, daarna zijn de bijeenkomsten/gesprekken facultatief en krijgen ouders naar behoefte ondersteuning rondom specifieke vaardigheden.

Hieronder volgt een nadere inhoudelijke beschrijving met nog een toelichting op de onderscheidende inhoudelijke kenmerken van de afzonderlijke onderdelen van het programma.

De themabijeenkomsten

De themabijeenkomst zijn laagdrempelig en gericht op alle ouders, ook ouders wiens kind nog niet met politie of justitie in aanraking is gekomen. De bijeenkomst over 'Toezicht houden' gaat over ongewenste of onveilige situaties die kinderen buiten kunnen tegenkomen en hoe ouders zicht kunnen houden op hun kind dat buiten speelt. Op de bijeenkomst over 'Grenzen stellen' gaan ouders met elkaar in gesprek over wat zij verstaan onder (onschuldig) kattenkwaad en krijgen zij inzicht in hoe kattenkwaad kan ontaarden in risicogedrag en criminaliteit en hoe zij dit kunnen voorkomen.

De ouders van een jeugdgroep

De ouders van een jeugdgroep is een specifieke interventie van twee bijeenkomsten gericht op ouders van een hinderlijke of overlastgevende jeugdgroep. De eerste bijeenkomst is gericht op het inzicht krijgen van de groep en het ondersteunen van ouders bij het in gesprek gaan met hun kind over de jeugdgroep. In de tweede bijeenkomst worden de zorgen van de ouders over hun kind in de jeugdgroep besproken en krijgen ouders inzicht hoe zij door middel van opvoedvaardigheden als grenzen stellen en toezicht houden hun grip op hun kind in de jeugdgroep kunnen vergroten. Ook worden er tussen ouders afspraken gemaakt over het positief beïnvloeden of eventueel verbreken van de jeugdgroep. Hiervoor wordt een afsprakenkaart gebruikt.

De opvoedgesprekken (12-min en 12-plus)

In de individuele opvoedgesprekken wordt informatie gegeven over thema's naar keuze van de ouders of er wordt geoefend met specifieke opvoedvaardigheden waar ouders zich minder competent in voelen. Hierbij worden de opvoedvaardigheden toegespitst op de opvoedingsopgaven die passen bij de leeftijd van het kind, 12-min of 12-plus. Ook doen ouders oefeningen die hen helpen om inzicht te krijgen in hun eigen gedrag en dat van hun kind. Zo krijgt de ouder in gesprek 2 ('Met minder stress opvoeden') inzicht in de neerwaartse spiraal en leert hij/zij de gevoelsthermometer te gebruiken om stressgevoelens

tijdig te herkennen en hier rekening mee te houden.

De opvoedworkshops

De opvoedworkshops zijn sterk motiverend van karakter en zijn gericht op ouders die eerst vooral behoefte hebben aan contact en uitwisseling met andere ouders en (nog) geen directe behoefte aan opvoedingsondersteuning in de vorm van een cursus of training. In de motiverende introductiebijeenkomst (ouders voorop = kracht) maken ouders door middel van een opvoedvaardighedenspel kennis met de 5 opvoedvaardigheden en leren zij herkennen hoe zij deze al toepassen. Vervolgens kunnen ouders deelnemen aan drie facultatieve bijeenkomsten met elk een eigen thema waarin steeds andere opvoedvaardigheden centraal staan (praten = opvoeden, toezicht houden = contact houden, begrenzen = beperken = beschermen).

De oudercursus

In de oudercursus komen alle opvoedvaardigheden uitgebreid aan bod en is er gelegenheid om ervaringen te delen met andere ouders en te oefenen. Zo krijgen ouders naar aanleiding van een voorbeeldsituatie ('Jeffrey stond op de uitkijk terwijl zijn vriend een fiets stal') suggesties voor regels of afspraken waarmee het strafbare gedrag in de toekomst voorkomen kan worden. Vervolgens krijgen ouders de opdracht om in groepjes regels en afspraken te formuleren bij een aantal nieuwe voorbeelden. Tenslotte krijgen ouders de opdracht om dit ook toe te passen op een (recente) situatie bij hun eigen kind. Hierbij worden ouders steeds gestimuleerd om elkaar onderling te ondersteunen en suggesties te doen. Daarnaast wordt er in de oudercursus aandacht besteed aan het zoeken naar en inzetten van sociale steun bij het opvoeden.

De oudertraining

In de training worden de opvoedvaardigheden van ouders onder de loep genomen en verbeterd. Er is veel aandacht om ouders vooraf en tussentijds te motiveren en er wordt zowel tijdens de bijeenkomst als thuis veel geoefend met deze vaardigheden. Daarnaast wordt er veel aandacht besteed aan het zoeken naar en inzetten van sociale steun bij het opvoeden. Zo doen ouders een oefening met kaartjes waarop verschillende bronnen voor sociale steun genoemd worden zoals: vrienden, leerkracht op school, eigen ouders, eigen zus of broer, familie, bureu, steun via internet, kerk/moskee/tempel, andere ouder, huisarts, hulpverlener uit de buurt, CJG, Halt. Ouders wordt gevraagd met behulp van deze kaartjes vragen te beantwoorden als: Welke mensen in uw omgeving kunnen u steunen? Waar zou u steun bij willen vragen? Wie zou deze steun kunnen en willen geven? Wanneer en hoe kunt u dit het beste vragen?

De individuele training (12-min en 12-plus)

De individuele training is een variant op de oudertraining en is gericht op ouders die vanwege persoonlijke omstandigheden zoals werkloosheid, financiële problemen of een één-ouder-gezin een grotere kans hebben op uitval bij de oudertraining. Er wordt veel geoefend met de opvoedvaardigheden, ook hierbij worden de opvoedvaardigheden toegespitst op de opvoedingsopgaven die passen bij de leeftijd van het kind, 12-min of 12-plus. Er is veel aandacht voor het motiveren van ouders. Zo vullen ouders in het eerste gesprek samen met de ouderbegeleider een leerwensenkaart waarin zij de volgende punten benoemen: gewenste veranderingen, prioriteiten m.b.t. gewenste veranderingen, doelen in de individuele training 12-min en vaardigheden die de ouder(s) wil(len) leren om deze veranderingen te bereiken.

2.4 Ontwikkelgeschiedenis

Betrokkenheid doelgroep

Vanaf het begin in 2004 is de doelgroep op diverse manieren betrokken bij de ontwikkeling van de bijeenkomsten en interventies. Alle onderdelen, van de themabijeenkomst tot de oudertraining, zijn getest in pilots, hierbij is zowel de deskundigheid van de uitvoerders als van de deelnemende ouders meegenomen bij het verder ontwikkelen en optimaliseren van de instrumenten en interventies. Ook hebben ouders zelf een bijdrage geleverd in de vorm van een voorwoord bij de draaiboeken.

In verschillende onderzoeken van OvTJ zeggen ouders het belangrijk te vinden dat beroepskrachten:

- goed luisteren;
- respect tonen voor de ouders zelf en voor wat de ouder zegt;
- zich goed kunnen inleven;
- professioneel zijn;
- kennis van zaken hebben.

Deze informatie is opgenomen in de draaiboeken van alle instrumenten en interventies zodat uitvoerders hier rekening mee kunnen houden in de benadering van de ouders.

2.5 Vergelijkbare interventies

In Nederland uitgevoerd

OvTJ zich bevindt in het tussengebied tussen therapeutische interventies voor jeugdigen met delinquent gedrag zoals bijvoorbeeld Intensieve Orthopedagogische Gezinsbehandeling (IOG) Erger Voorkomen en meer algemene preventieve programma's voor opvoedingsondersteuning zoals Triple P. Het opvoedingsondersteuningsprogramma Incredible Years is enigszins vergelijkbaar maar richt zich op zeer jonge kinderen (3 tot 6 jaar) met gedragsproblemen. Ook de interventie Basta! (uitgevoerd door jeugdpreventieteams) is vergelijkbaar maar richt zich op ouders en jeugdigen, terwijl OvTJ zich alleen op de ouders richt. Al de genoemde interventies zijn opgenomen in de databank van het NJi.

Overeenkomsten en verschillen

OvTJ heeft de volgende overeenkomsten met therapeutische interventies zoals bijvoorbeeld IOG Erger Voorkomen:

- Specifieke aandacht voor delinquent en normoverschrijdend gedrag
- Gericht op versterken van opvoedvaardigheden bij ouders

Daarnaast zijn er de volgende verschillen:

- IOG Erger Voorkomen is therapeutisch, OvTJ is een programma voor opvoedingsondersteuning met 8 interventies en inleidende themabijeenkomsten die ingezet kunnen worden aansluitend bij de behoefte en motivatie van ouders
- OvTJ richt zich alleen op de ouders, IOG Erger Voorkomen richt zich bijvoorbeeld ook op de sociale en cognitieve vaardigheden van kinderen
- IOG Erger Voorkomen duurt minimaal 6 weken en maximaal 6 maanden, OvTJ heeft een 'waaier' van bijeenkomsten en interventies uiteenlopend van eenmalige themabijeenkomsten tot oudertrainingen met 8 bijeenkomsten en een voor- en natraject van 3 weken
- Bij IOG Erger Voorkomen bezoekt de gezinshulpverlener het gezin twee à drie keer per week één à twee uur thuis, OvTJ vindt plaats in groepsverband of individueel met

bijeenkomsten van ongeveer 2 uur van maximaal één keer per week, thuis of op locatie

- Er is een specifieke interventie voor ouders van een jeugdgroep gericht op het in beeld krijgen van de jeugdgroep en het maken van afspraken om overlast en criminaliteit vanuit de jeugdgroep te voorkomen

Ten opzichte van een algemeen opvoedingsondersteuningsprogramma zoals Triple P zijn er de volgende overeenkomsten:

- De vijf opvoedvaardigheden van Patterson staan centraal
- Er is een divers aanbod met verschillende interventies uiteenlopend van themabijeenkomsten tot (individuele) oudertrainingen, waardoor het mogelijk is aan te sluiten bij behoefte van ouders
- Er wordt gewerkt met gecertificeerde uitvoerders

Daarnaast onderscheidt OvTJ zich van Triple P op de volgende punten:

- Er is expliciet aandacht voor het delictgedrag van de jeugdige
- Het programma wordt behalve in het preventieve domein (welzijn, jeugdgezondheidszorg) en in de ambulante en residentiële jeugdzorg ook uitgevoerd binnen de justitiële keten door organisaties als Halt, gecertificeerde instellingen (jeugdreclassering), en JJI's als onderdeel van hun taak met betrekking tot de aanpak van jeugdcriminaliteit en in het kader van resocialisatie.
- Er is een specifieke interventie voor ouders van een jeugdgroep gericht op het in beeld krijgen van de jeugdgroep en het maken van afspraken om overlast en criminaliteit vanuit de jeugdgroep te voorkomen

Ten opzichte van een groepstraining voor ouders van kinderen met gedragsproblemen zoals Incredible Years zijn er de volgende overeenkomsten:

- Er is veel aandacht voor het aanleren van opvoedvaardigheden zoals prijzen en belonen, consequenties stellen en problemen oplossen
- De training richt zich het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag

Daarnaast onderscheidt OvTJ zich van Incredible Years op de volgende punten:

- Incredible Years is een groepstraining van 18 tot 20 bijeenkomsten en heeft geen variëteit in interventies om beter aan te kunnen sluiten bij de behoeften van ouders wat betreft intensiteit en individueel aanbod vs. groepsaanbod zoals OvTJ
- OvTJ werkt uitsluitend met gecertificeerde oudertrainers, bij Incredible Years is dit niet het geval
- Incredible Years richt zich op ouders van kinderen van 3 tot en met 6 jaar en dientengevolge is er nog geen expliciete aandacht voor hinderlijk, overlastgevend of strafbaar gedrag

Ten opzichte van de methodiek Basta! ter voorkoming van (herhaling van) delictgedrag bij 12-minners zijn er de volgende overeenkomsten:

- De interventie richt zich het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag
- Het risico- of delictgedrag van de jeugdige staat centraal
- Er is veel aandacht voor het versterken van de vijf opvoedvaardigheden van Patterson bij de ouders
- De oudergesprekken uit Basta! zijn hetzelfde als de opvoedgesprekken 12-min uit OvTJ

Daarnaast onderscheidt OvTJ zich van Basta! op de volgende punten:

- Basta! richt zich op jeugdigen tot 12 jaar, OvTJ richt zich op (ouders van) jeugdigen van 8 tot 16 jaar
- Basta! richt zich op het kind, de ouder, en alle andere risicovolle en beschermende

omstandigheden op het gebied van opvoeding en socialisatie (school, sport, buurtwerk, politie), OvTJ richt zich alleen op de ouders

- Basta! is een systeemgerichte interventie gericht op de jeugdige en alle domeinen in diens omgeving (gezin, school, leeftijdgenoten, buurt), OvTJ is een programma voor opvoedingsondersteuning met een combinatie van individuele en groepsgerichte interventies voor ouders
- De toeleiding bij Basta! is gebaseerd op een theoretisch onderbouwd en in diverse landen gevalideerd risicotaxatie-instrument Early Assessment Risk List (EARL), OvTJ heeft haar eigen toeleidingsinstrument

Toegevoegde waarde

Wat is de toegevoegde waarde van deze interventie ten opzichte van hierboven genoemde vergelijkbare interventies in één van de databanken met (potentieel) effectieve interventies?

De toegevoegde waarde van OvTJ zit in het toeleidinginstrument en de mogelijkheid om ouders met een 'waaier' aan interventies gerichte opvoedingsondersteuning te bieden die aansluit bij hun vragen, behoefte en motivatie.

De expliciete aandacht voor het delictgedrag van de jeugdige of het gedrag van de jeugdige in groepsverband draagt bij aan de herkenbaarheid voor ouders. In de groepsbijeenkomsten is bovendien de herkenbaarheid tussen ouders onderling zeer waardevol. Ouders ervaren dat zij niet de enigen zijn wiens kind in aanraking is gekomen met politie en justitie. Omdat OvTJ ook uitgevoerd wordt binnen organisaties die een (wettelijke) taak hebben met betrekking tot de aanpak van jeugdcriminaliteit draagt het bij aan een integrale benadering met aandacht voor juridische en opvoedingsondersteunende maatregelen.

3 Onderbouwing

Oorzaken

Loeber e.a. (2010) stellen dat bij het ontstaan van grensoverschrijdend gedrag en jeugdcriminaliteit een breed scala aan risico- en beschermende factoren spelen op de domeinen individu, gezin, leeftijdgenoten, school en wijk/omgeving een rol (Loeber, 2010). Bij het erg jonge kind wordt de ontwikkeling voornamelijk beïnvloed door de individuele factoren zoals onvoldoende verbale vaardigheden en een positieve attitude ten opzichte van probleemgedrag en gezinsfactoren zoals onvoldoende toezicht en problemen met gezinsmanagement (Loeber e.a., 2010).

Als het kind wat ouder wordt, komt daar de invloed van leeftijdsgenoten, school en buurt bij. Het transactionele ontwikkelingsmodel benadrukt factoren in de omgeving zoals het leven in een achterstandswijk, een krappe behuizing of armoede (zie o.a. Ferwerda et al., 1996; Lipsey & Derzon, 1998; Junger-Tas, 1996; Kumpfer, Molgaard & Spoth, 1996; Van Leerdam, Kooijman, Ory & Landweer, 2003; Loeber, 2010). Volgens de bindingstheorie van Hirschi is binding met de samenleving een belangrijke factor bij ontstaan van delinquent gedrag (Weerman, 2000). Hirschi (1969) onderscheidt hierbij vier typen bindingen die ook onderling met elkaar samenhangen: gehechtheid aan belangrijke andere personen als ouders en leraren (attachment), betrokkenheid bij conventionele activiteiten (involvement), betrokkenheid bij conventionele subsystemen zoals school (commitment) en het geloof in het morele belang van de normen en waarden van de samenleving (belief).

De verschillende factoren beïnvloeden elkaar en bij de meeste jongeren zijn er naast risicofactoren ook beschermende of protectieve factoren aanwezig, die de invloed van risicofactoren kunnen verminderen. Beschermende factoren in de persoon zelf zijn een gemakkelijk temperament, interesse in de wereld om je heen, neiging tot autonomie, ego-veerkracht, intelligentie en een positief zelfbeeld (Junger-Tas & Slot, 2001). Daarnaast zijn er ook in de omgeving beschermende factoren zoals een steunende en positieve opvoedingsstijl van de ouders, de aanwezigheid van ondersteunende volwassenen, een goede school of ondersteuning door instanties als kerken en clubs. Loeber, 2010 geeft een overzicht van de risico- en beschermende factoren (deze laatste worden cursief geschreven). Wanneer de beschermende factor een logische tegenhanger is van de risicofactor (bv. hoog IQ staat als beschermende factor tegenover laag IQ als risicofactor) wordt deze niet apart genoemd.

Overzicht risico- en beschermende factoren (Loeber, 2010)

Domein	Rond de geboorte	Voorschoolse periode	Basisschoolperiode	Adolescentie	Vroege volwassenheid
Individu	Laag IQ Negatieve emotionaliteit Blootstelling aan giftige stoffen Complicaties zwangerschap en/of geboorte Problemen rond de geboorte <i>Makkelijk temperament</i>	Ontwikkelingsachterstanden Taalproblemen Gebrek aan schuldgevoel Ongevoelig gedrag Positieve houding t.o.v. probleemgedrag Impulsief/gewaagd gedrag Aandachtsproblemen	Sociaal isolement Zwakke sociale vaardigheden Denkfouten samenhangend met agressie Zwakke leerprestaties Lage schoolmotivatie Positieve houding t.o.v.	Zwaar drugsgebruik Drugshandel Wapengebruik Maken van slachtoffers <i>Verwachting gepakt</i>	Werkloosheid <i>Heeft werk of volgt opleiding</i>

		Zwakke vaardigheden m.b.t. plannen, vooruitkijken en problemen oplossen Verzet tegen discipline <i>Groeiende vaardigheden/talenten</i> <i>In staat toekomst te plannen</i>	criminaliteit Positieve houding t.o.v. drugsgebruik Negatieve levenservaringen Zwak in plannen van toekomst Vroege puberteit/rijpheid (m.n. bij meisjes)	<i>te worden bij crimineel gedrag</i> <i>Goede arbeidskwalificaties</i>	
Gezin	Lage sociaal economische status Groot gezin Werkloosheid van ouders/afhankelijk van uitkering Gezinscriminaliteit Psychopathologie van de ouders Drugsgebruik van ouders Laag onderwijsniveau ouders Tienermoederschap Eenoudergezin	Niet-consistente opvoeding/disciplinering Fysieke straf Kindermishandeling en/of verwaarlozing Afwijkend gedrag van broertjes en zusjes Opeenvolging van meerdere verzorgers Zware stress ouders Sociaal isolement Slechte relatie tot partner Positieve houding ouders tov probleemgedrag <i>Aanwezigheid andere ondersteunende volwassenen</i>	Zwakke relaties en communicatie ouders-kind Gering toezicht Lage ambities m.b.t. kind <i>Ondersteuning door ouders</i>		
Leeftijdgenoten		Afwijzing door leeftijdgenoten Pesten en gepest worden	Criminaliteit van leeftijdgenoten Drugsgebruik door leeftijdgenoten	Buurtbendes <i>Meeste vrienden bezoeken school</i>	<i>Huwelijk met prosociale partner</i> <i>Gering aantal seksuele partners</i>
School			Hoge mate van afwijkend gedrag op school Zwakke schoolorganisatie		
Buurt			Achterstandswij		

			k Veel buurtcriminalite it <i>Verhuizing naar betere buurt</i>		
--	--	--	--	--	--

Koot (2008) noemt een aantal inzichten die uit onderzoek naar voren zijn gekomen:

- Hoe hoger het aantal risicofactoren waaraan een jongere blootgesteld wordt, hoe groter de waarschijnlijkheid dat het kind zich ontwikkelt tot misdadiger.
- Hoe groter het aantal beschermende factoren, hoe groter de kans dat deze een jongere zullen beschermen tegen de negatieve invloed van de risicofactoren. Men noemt dit het bufferprincipe.
- Beschermende factoren zijn meestal in potentie aanwezig tijdens de kinderjaren. Het aantal potentiële risicofactoren neemt toe van de kindertijd naar de adolescentie.

Of jongeren die eenmaal een delict gepleegd hebben in herhaald delictgedrag vervallen, hangt af van dezelfde risico- en beschermende factoren.

De ernst, frequentie, diversiteit en persistentie van delictgedrag hangt samen met individuele karakteristieken zoals spijbelen, externaliserende psychopathologie en continuïteit in de mate van gedragsproblemen. Daarnaast bleek uit de Pittsburg Youth Study dat pro-sociale banden met leeftijdgenoten en familie belangrijk zijn voor het stoppen met delictgedrag (Van Domburgh, 2009).

Aan te pakken factoren

OvTJ richt zich op het voorkomen van (herhaling van) strafbaar gedrag bij jeugdigen van 8 tot 16 jaar. Veel van de genoemde risico- en beschermende factoren zijn hierbij moeilijk te beïnvloeden, denk aan intelligentie of kenmerken van de buurt. OvTJ, legt de nadruk op versterking van de invloed van beschermende factoren binnen het gezin en de opvoeding (Pollard et al, 1999; Slot, 1995; Loeber, 1998). Hierbij wordt aangesloten bij de mogelijkheden die ouders hebben hun kind te beschermen tegen negatieve invloeden. Uit onderzoek blijkt dat een combinatie van een kindgerichte interventie met het trainen van de opvoedvaardigheden van de ouders effectief is (Kazdin, 1997; Brosnan & Carr, 2000; Chorpita et al., 2002; Sukhodolsky, Kassinove & Gorman, 2004). Vaak krijgen kinderen al individuele ondersteuning in de vorm van een Halt-afdoening, jeugdreclassering of behandeling in een JJI. OvTJ biedt een aanvulling hierop door zich te richten op ouders als intermediaire doelgroep. Het programma hanteert hierbij twee subdoelen:

1. Ouders beschikken over voldoende opvoedvaardigheden om grensoverschrijdend gedrag bij hun kind te voorkomen.
2. Ouders zoeken en ontvangen sociale steun bij de opvoeding van hun kind.

Ad 1: Opvoedvaardigheden versterken.

Patterson (1982) onderscheidt vijf ouderlijke vaardigheden die effectief zijn in het bevorderen van een goede band tussen ouder en kind. Dat zijn: (1) ouderlijke betrokkenheid, (2) positieve bekrachtiging, (3) samen problemen oplossen, (4) grenzen stellen (discipline) en (5) toezicht/overzicht houden (monitoring). Het ontbreken van deze vaardigheden blijkt verband te houden met het ontstaan van een antisociaal gedragspatroon.

Bij het belang van een goede affectieve band gaat het om de kwaliteit van de binding tussen het kind en de ouders. Als deze goed is, wil het kind niet met ongewenst gedrag de bestaande relatie in gevaar brengen. Zwakke bindingen maken het kind echter minder gevoelig voor de mening van de ouders (vgl. ook Hirschi, cfr. Weerman, 2000). Ook uit

kwantificerend onderzoek blijkt dat een negatieve, conflictueuze relatie tussen ouders en adolescenten sterk samenhangt met agressief en delinquent gedrag en een lage zelfwaardering (Pels, 2009).

Uit een meta-analyse van onderzoek naar het verband tussen ouderschap en delinquentie blijkt dat dit verband het sterkst terug te vinden is in ouderlijk toezicht en grenzen stellen/discipline (*psychological control*) en negatieve vormen van steun zoals afwijzing en vijandigheid. Hierbij waren er wel verschillen in de sterkte van het verband op te merken, afhankelijk van de context en kenmerken van ouders en kinderen zoals sekse, leeftijd en het soort delictgedrag (Hoeve e.a., 2009).

Junger-Tas (1996) zag gebrek aan toezicht van ouders op hun kinderen als een van de belangrijkste factoren die jeugdcriminaliteit voorspellen. Jongeren die opgaven dat er weinig ouderlijke controle was, pleegden beduidend vaker delicten en ook bleken delinquentie jongeren meer moeite te hebben om het toezicht van hun ouders te accepteren. Deze jongeren hebben vaak een verstoorde relatie met hun vader. Daarnaast bleken zowel te weinig controle en grenzen stellen/disciplineren als juist te veel en te gewelddadig straffen verband te houden met jeugdcriminaliteit (Junger-Tas, 1996).

Ad 2: Vergroten inzet sociale steun

Sociale steun is in het algemeen gerelateerd aan een positievere beleving van de opvoeding en groter zelfvertrouwen bij ouders, een warmere opvoedingsstijl en meer responsief en stimulerend opvoedgedrag. Naarmate ouders een ondersteunend netwerk hebben, neemt negatief opvoedingsgedrag, zoals schreeuwen tegen kinderen en kinderen slaan, af en neemt positief opvoedingsgedrag zoals knuffelen en complimenten geven toe (Hermanns, 2005; Geschiere, 2010). De aanwezigheid en beschikbaarheid van bronnen in de lokale gemeenschap (bv. informatie-, ondersteunings- en hulpverleningsinitiatieven), de levenskwaliteit, de mate van verbintenis of interpersoonlijke relaties en het sociale steunnetwerk zijn vormen van sociaal kapitaal die een belangrijke rol spelen bij het persoonlijk functioneren van de ouder en het opvoedingsproces in het bijzonder (Kotchick en Forehand, 2002; McCurdy en Daro, 2001).

Daarnaast werkt sociale steun beschermend wanneer er zich problemen voordoen; dit wordt de 'buffer-hypothese' genoemd (Geschiere, 2010). Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen specifieke functies van sociale relaties in stressvolle en niet-stressvolle situaties. Alledaagse niet-stressvolle ontmoetingen bieden intimiteit, gezelschap, het gevoel erbij te horen, waardering en gedragsregels. In stressvolle situaties zijn praktische hulp, begeleiding, afleiding en emotionele regulering belangrijk. De mate waarin sociale steun kan bijdragen aan het verminderen van problematisch opvoedingsgedrag van ouders hangt wel af van de vorm van sociale steun en de situatie waarin de ouders leven. Zo heeft bij ouders die langdurig in een stressvolle situatie leven en in een arme buurt met veel criminaliteit wonen sociale steun een minder sterke positieve invloed op het opvoedgedrag. Een verklaring hiervoor kan zijn dat vrienden en familie van deze ouders zelf ook leven in moeilijke omstandigheden en daarom niet over de middelen beschikken om hulp te bieden (Geschiere, 2010).

In sommige gevallen kan de omgeving ouders tegenwerken bij het voorkomen van delinquent gedrag. Bijvoorbeeld wanneer er in de wijk, familie of gemeenschap veel criminaliteit zoals drugshandel voorkomt (Brons e.a., 2008).

Verantwoording

Bij de ontwikkeling van het programma OvtJ zijn de What-works principes (Gendreau, Cullen & Bonta, 1994; McGuire & Priestley, 1995; Andrews, 1995) als uitgangspunt genomen, het betreft hier algemene richtlijnen voor diagnose, risicomanagement en begeleiding van ouders die de effectiviteit van de ontwikkelde aanpak aannemelijk maken. Deze criteria hebben een zekere overlap met de algemeen werkzame factoren (Van Yperen, 2003) en zullen daarom hieronder direct meegenomen worden. Tenslotte zijn er nog een

aantal aanvullende specifiek werkzame factoren voor de doelgroep van OvTJ, deze worden apart toegelicht.

Algemeen werkzame factoren

Aansluiten bij de motivatie van de cliënt

Prochaska en DiClemente (1984) beschrijven in hun model verschillende elementen die van belang zijn om motivatie te bevorderen. Deze elementen zijn ook terug te zien in de motivatiebevorderende handelwijzen die de basishouding van het vraaggericht werken kenmerken (Van Yperen, 2003).

Het allereerste element betreft de houding van de hulpverlener. De hulpverlener accepteert en respecteert de cliënt en gaat tactvol met de cliënt om (Prochaska en DiClemente, 1984), het vraaggericht werken voegt hier 'bescheidenheid' van de hulpverlener aan toe en stelt dat de hulpverlener steeds aansluit bij de behoeften en mogelijkheden van de cliënt (Van Yperen, 2003).

Het tweede element betreft de rolverdeling tussen hulpverlener en cliënt. De hulpverlener helpt de cliënt bewust te worden van het probleem en de mogelijke en gewenste verandering door feedback of adviezen aan te reiken over de mogelijke bedoeling van de cliënt (Prochaska en DiClemente, 1984), bij het vraaggericht werken is de hulpverlener de deskundige die de inbreng steeds toetst aan de ideeën van de cliënt (Van Yperen, 2003).

Het derde element gaat in op de positie van de cliënt (de ouder, de jeugdige) als belangrijke factor in het opstellen van en het beslissen over de hulpvraag, de doelen en de werkpunten, zodat een appél wordt gedaan op het vermogen van de cliënt om controle over zijn eigen leven te voeren en om zijn problemen op te lossen (Prochaska en DiClemente, 1984). Het vraaggericht werken spreekt hierbij van een streven naar consensus tussen cliënt en hulpverlener rondom deze punten (Van Yperen, 2003).

Prochaska en DiClemente stellen tenslotte dat specifieke interventies gericht op gedragsverandering pas moeten starten als de cliënt zich ook echt bewust is van zijn probleem, zich verbindt aan actie, zich doelen stelt en denkt dat hij kan veranderen.

Het toelidinginstrument van OvTJ wordt gebruikt om in consensus met ouders te bepalen welke interventie het meest passend is bij hun situatie. Eventueel kunnen ouders eerst kiezen voor een laagdrempelig aanbod dat gericht is op bewustwording van de eigen competenties (de zogenaamde 'springplank'-interventies zoals de themabijeenkomsten en de opvoedworkshops) voordat zij deelnemen aan interventies gericht op gedragsverandering (oudercursus, oudertraining). Uitvoerders werken vanuit de motivatiecirkel van Prochaska en DiClemente (1984) en hebben zicht op de plek waar ouders zich bevinden in de motivatiecirkel. In de training leren zij dat motivatie geen statisch kenmerk van ouders is maar beïnvloed kan worden en krijgen zij tips hoe zij de motivatiecirkel kunnen gebruiken om in te spelen op de motivatie van ouders.

Daarnaast wordt er een dialooggestuurde werkwijze toegepast, die uitgaat van de vragen en behoeften van ouders en de dialoog tussen ouders en ondersteuner. Zo versterkt het programma competenties van ouders en wordt aansluiting gezocht bij wat goed gaat in de opvoeding (Jagers, 2001). Door middel van empowerment worden ouders bovendien geactiveerd om zelf oplossingen te zoeken voor de problemen die zij ervaren bij het opvoeden (De Koning e.a., 2010).

Goede kwaliteit van de relatie cliënt-behandelaar

Voor een goede kwaliteit van de relatie is het belangrijk dat de beroepskracht ouders ontmoet op een plek waar zij zich vertrouwd voelen (school, kerk, buurtcentrum) en de gezinnen indien nodig thuis bezoekt (Jakobs, 1999; Van der Steege, 2007). De begeleiding wordt hierbij zo veel mogelijk uitgevoerd door één persoon, opdat het gezin een vertrouwensrelatie kan opbouwen (Jakobs, 1999). Bovenstaande raakt ook aan het eigen-

contextprincipe van de What Works- criteria waarin de interventies zoveel mogelijk in de eigen omgeving van ouders plaatsvinden en de gebruikte voorbeelden zoveel mogelijk aansluiten bij hun eigen belevingswereld. De verschillende interventies van OVTJ worden in de leefomgeving van het gezin (bij het gezin thuis, op school, in een buurthuis) of in de directe omgeving uitgevoerd. Het netwerk van ouders wordt eveneens bij de uitvoering betrokken: ouders inventariseren bijvoorbeeld wie er in hun sociale omgeving ondersteuning kan bieden.

Naast de algemeen toegankelijke springplank-interventies (themabijeenkomsten, opvoedworkshops) kenmerkt de aanpak zich door een persoonlijke benadering en de benodigde ruimte en tijd om een gezin te betrekken en te motiveren. Denk hierbij aan motiverende gesprekken vooraf, tussentijdse belmomenten en individuele nazorg en eventuele toeleiding naar ander aanbod. Daarnaast bieden de draaiboeken mogelijkheden en suggesties om voorbeelden uit de eigen omgeving van ouders te gebruiken. In de draaiboeken, training en implementatie-instrumenten die horen bij het programma, wordt uitgebreid aandacht besteed aan het tot stand brengen van een goede 'werkalliantie' tussen cliënt en hulpverlener.

Goede structurering van de interventie

De opbouw van het programma OVTJ is beschreven in het Stroomschema in 2.3. Op basis van het toeleidinginstrument worden ouders toegeleid naar de interventie(s) die qua intensiteit, duur, vorm en thematiek het beste aansluit bij hun behoeften. Voor elke bijeenkomst en interventie is een apart draaiboek waarin doelstelling, planning en fasering met betrekking tot de uitvoering uitgebreid worden beschreven.

Een goede 'fit' van de aanpak met het probleem en de hulpvraag

Deze algemeen werkzame factor sluit aan bij de What- Works criteria van het risicoprincipe, het behoefteprincipe en het responsiviteitsprincipe.

Het risicoprincipe stelt aan de orde wie er behandeld of begeleid moet worden. Om de risico's goed in te schatten wordt het toeleidinginstrument gebruikt waarin naast risicofactoren ook beschermende factoren worden geïnventariseerd. Het toeleidinginstrument van OVTJ is gebaseerd op het ernsttaxatiemodel van Kousemaker (1996) en op de NOSI, CBCL, NRI en ASR vragenlijsten die ook gebruikt zijn in het effectiviteitsonderzoek naar de oudertrainingen (Boendermaker et al., 2010). Volgens het behoefteprincipe richt de begeleiding zich op behoeften die de kans op recidive vergroten (de criminogenic needs: kenmerken of omstandigheden die bijdragen aan delictgedrag (Vogelvang, 2005)). Het toeleidinginstrument besteedt aandacht aan deze factoren. Bovendien bestaat het programma uit meerdere interventies. Hierdoor is het mogelijk om de intensiteit van de interventie af te stemmen op de ernst van de problematiek, de specifieke ondersteuningsvraag van ouders en hun leerstijl en/of cultuur. Daarnaast wordt bij de folders en bij de individuele interventies onderscheid gemaakt tussen kinderen in de leeftijd van 8 tot 12 jaar en van 12 tot 16 jaar. De aard van het delictgedrag en de ontwikkelings- en opvoedingstaken van respectievelijk kinderen en hun ouders verschillen tussen deze twee leeftijdsgroepen. Daarom worden er voor beide groepen aparte materialen en voorbeelden gebruikt bij de werkvormen.

Het responsiviteitsprincipe stelt dat de begeleiding afgestemd moet zijn op de individuele eigenschappen van ouders en hun omgeving. Scholing van uitvoerders, waarin naast kennis, vooral aandacht wordt besteed aan de visie op ouders en de vaardigheden die nodig zijn om ouders respectvol te bejegenen, dialooggestuurd te werken en adequaat met ouders te communiceren, dragen bij aan een goede aansluiting van de aanpak met het probleem en de hulpvraag.

Uitvoering van de interventie zoals deze uitgevoerd hoort te worden

Dit sluit aan op het What-Works-criterium behandelintegriteit. De begeleiding moet op de bedoelde wijze worden uitgevoerd (De Ruiters & Hildebrand, 2005). Alle interventies die behoren tot het programma OVTJ zijn uitgewerkt in heldere en praktisch toepasbare draaiboeken. Om adequate uitvoering van de interventie te kunnen garanderen is bovendien een certificeringstraject ingericht. Het certificeringstraject wordt in dit werkblad beschreven in Hoofdstuk 4. Belangrijk onderdeel van dit traject zijn de meetlatten. Een meetlat bestaat uit een vragenlijst voor de trainer, een deelnamelijst voor de ouders, in te vullen logboeken waarbij uitvoerders kunnen aangeven in hoeverre zij alle onderdelen uit de bijeenkomsten hebben uitgevoerd en een tevredenheidsvragenlijst voor de ouders. Zo wordt bijgedragen aan toezicht op een adequate uitvoering en kwaliteitscontrole. OVTJ voorziet bovendien in een kwalificeringstraject en ondersteuningsstructuur voor uitvoerende professionals waaronder een besloten website met de mogelijkheid tot registratie van de uitvoering en aanvullende informatie en instrumenten.

Professionaliteit (goede opleiding en training) van de behandelaar

Ook dit principe is genoemd als What-works-criterium. OVTJ heeft een scholingstraject dat bestaat uit een basistraining met algemene opbouwmodulen, modulen per interventie, coachingsessies tijdens uitvoering en tweejaarlijkse nascholing. Ook worden er specifieke eisen gesteld aan de vooropleiding van de uitvoerders. Daarnaast zijn uitvoerders verplicht elke twee jaar minimaal acht bijeenkomsten uit te voeren om ervoor te zorgen dat zij hun vaardigheden op peil houden. Het professionaliseringstraject wordt beschreven in hoofdstuk 4 van dit werkblad.

Goede werkomstandigheden van de behandelaar

Er is een implementatiehandleiding en er zijn diverse instrumenten om de implementatie van het programma OVTJ te faciliteren, zoals stappenplannen en evaluatie-instrumenten. Randvoorwaarden voor goede uitvoering van de interventies wat betreft toeleiding, looptijd, samenwerking en benodigde tijd voor de uitvoering van OVTJ door professionals zijn beschreven. Middels het systeem van kwaliteitsbewaking worden uitvoerders ondersteund. Genoemde instrumenten t.b.v. de werkomstandigheden van uitvoerders worden beschreven in hoofdstuk 4 van dit werkblad.

Specifiek werkzame factoren

Naast de algemeen werkzame factoren en de What Works-criteria zijn de volgende specifiek werkzame factoren voor de doelgroep van OVTJ naar voren gekomen.

Systeemgerichtheid: een systeemgerichte benadering waarbij aandacht is voor risico- en beschermende factoren op diverse niveaus (opvoedingsniveau, stimuleren van pro-sociale banden van jongeren en sociale steun in het eigen netwerk) is effectiever bij de aanpak van grensoverschrijdend en crimineel gedrag dan een enkelvoudige benadering (zie o.a. Ferwerda et al., 1996; Lipsey & Derzon, 1998; Junger-Tas, 1996; Kumpfer et al., 1996; Van Leerdam et al., 2003; Loeber, 1998; van der Steege, 2007). OVTJ richt zich in eerste instantie op het gezin (de ouders) maar betreft via de ouders ook de rest van het systeem, bijvoorbeeld door ouders te stimuleren contact te zoeken met andere ouders of met school, naar sociale steun te zoeken of de omgeving en het sociale netwerk van hun kind te onderzoeken en hier eventueel afspraken over te maken met hun kind of met andere ouders. De systeembenadering wordt ook gebruikt om ouders zelf tijdens de bijeenkomsten en gesprekken inzicht te bieden in de manier waarop hun eigen gedrag het gedrag van hun kinderen beïnvloedt en vice versa (Albrecht & Van Vugt, 2003). Zo staat deze benadering centraal bij de 'praatplaten' die ouders inzicht bieden in de factoren die een rol spelen bij het gedrag van hun kind en de vaardigheden die zij kunnen toepassen om deze factoren te beïnvloeden.

Trainen opvoedvaardigheden ouders: Bij kinderen en jongeren wordt meer gedragsverandering bereikt door het trainen van de opvoedvaardigheden van ouders, dan door het alleen trainen van de kinderen zelf (Matthys, 2001; Lösel & Beelman, 2003; McCart et al., 2006). Oudertrainingen dragen met name bij kinderen in de basisschoolleeftijd bij aan het verminderen van gedragsproblemen, wanneer een oudertraining wordt aangeboden aan ouders van adolescenten, dan dient de inhoud van de training hieraan te worden aangepast (Foolen, 2010).

OvTJ zet in op het trainen van ouders naast een interventie voor hun kind. Effectieve elementen uit een oudertraining zijn volgens een meta-analyse van Valle, Filene & Boyle (2008) in Boendermaker en de Baat (2010) het vergroten van de positieve interactie tussen ouder en kind, vergroten van de emotionele communicatievaardigheden, ouders leren om een time-out te gebruiken, ouders het belang van consistent opvoeden leren, het oefenen van nieuwe opvoedvaardigheden door ouders met hun kinderen tijdens de training.

Volgens Patterson (1982) zijn er vijf ouderlijke vaardigheden die van belang zijn bij het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag, dit zijn: ouderlijke betrokkenheid, positieve bekrachtiging, samen problemen oplossen, grenzen stellen en toezicht houden. Ook in meer recente studies komen deze vaardigheden terug als zijnde relevant bij het voorkomen van gedragsproblemen en jeugdcriminaliteit (McCart, Priester, Davies & Azen, 2006; Boendermaker & Ince, 2010).

De vaardigheden van Patterson staan centraal in OvTJ en worden hieronder nader toegelicht:

1. Ouderlijke betrokkenheid

Deze vaardigheid betreft enerzijds het tonen van interesse voor de jongere en zijn/haar leefwereld, anderzijds het nemen van verantwoordelijkheid in de opvoeding. Ouders zijn betrokken bij het kind door het onvoorwaardelijk te ondersteunen en op een positieve wijze te stimuleren. Ouderlijke betrokkenheid wordt tevens gerelateerd aan responsiviteit, sensitiviteit en hechting.

2. Positieve bekrachtiging

Ouders kunnen met behulp van deze vaardigheid sociaal gewenst gedrag van hun kind consequent aanmoedigen en belonen. Positieve bekrachtiging vindt plaats in de alledaagse interacties tussen ouder en jeugdige. Het betreft hier zowel sociale versterkers (compliment, knipoog, pluim) als materiële versterkers (later naar bed, iets te eten mogen kiezen, iets leuks mogen kopen).

3. Samen problemen oplossen

Ouders die deze vaardigheid beheersen kunnen bij voorkomende problemen samen met hun kind de situatie onderzoeken. Samen bekijken zij oorzaken en gevolgen en verzamelen zij ideeën voor mogelijke oplossingen. Deze oplossingen wegen zij af waarna zij gezamenlijk een besluit nemen om het probleem op te lossen.

4. Grenzen stellen

Grenzen stellen of disciplineren wordt ingezet om ongewenst gedrag te verminderen. Van ouders wordt verwacht dat ze nagaan en benoemen wat er mis gaat, minder belangrijke regelovertradingen kunnen negeren of hier geen consequenties aan verbinden en zo nodig negatieve feedback of sancties laten volgen. Met discipline wordt vooral 'positieve correctie' (het op pedagogisch verantwoorde wijze corrigeren) bedoeld, in tegenstelling tot te streng

of juist helemaal niet straffen. Deze vaardigheid is met name belangrijk bij jongere kinderen.

5. Toezicht houden

Waar toezicht bij jonge kinderen nog letterlijk genomen kan worden gaat het bij oudere kinderen vooral om het nagaan wat het kind doet wanneer het ergens anders is. Deze ouderlijke vaardigheid is belangrijk tijdens de adolescentie. Het gaat er dan om dat ouders weten: 'wat', 'waar', 'wanneer', 'met wie' en 'hoe lang'. Adequate monitoring geschiedt in samenspel met de hierboven beschreven vaardigheden.

Bij het invullen van deze ouderlijke vaardigheden is het belangrijk om aan te sluiten bij de ontwikkelingsopgaven van het kind. Hieronder staat voor de doelgroep van OvTJ nader uitgewerkt welke ontwikkelingsopgaven dit zijn en welke opvoedingsopgaven hierbij passen (Van Yperen, 2009).

Bij kinderen in de leeftijd van 5 tot 12 jaar zijn de ontwikkelingsopgaven:

- decentratie
- schoolvaardigheden
- ijver ('industry')
- acceptatie door leeftijdgenoten

De opvoedingsopgaven waarmee ouders en andere opvoeders in deze fase aansluiten bij de ontwikkelingsopgaven zijn:

- gelegenheid geven voor omgang met leeftijdgenoten;
- schools onderricht;
- waardering voor schoolwerk;
- democratische en warme opvoedingsstijl.

Wanneer rond de leeftijd van 12 jaar de puberteit aanbreekt, volgen er andere ontwikkelingsopgaven voor het kind:

- emotionele (en praktische) zelfstandigheid;
- omgaan met eigen en andere sekse;
- ontwikkeling van een waardesysteem;
- gevoel van persoonlijke identiteit;
- positieve houding ten opzichte van school, beroep en samenleving.

Van ouders en opvoeders vergt dit een aangepaste wijze van reageren. De opvoedingsopgaven zijn in deze fase:

- emotionele steun bieden;
- tolerantie voor experimenten;
- leeftijdsadequate grenzen stellen;
- voorbeeldfunctie vervullen;
- meer symmetrische relatie met het kind aangaan.

In de interventies van OvTJ wordt stilgestaan bij het belang van het 'meegroeien' met je kind en worden voorbeelden van opvoedvaardigheden gegeven die aansluiten bij de leeftijd van het kind. Wanneer er individueel gewerkt wordt met ouders kan er gekozen worden voor een 12plus- of een 12min-variant die specifiek aansluit bij de leeftijdsfase van het kind.

Tijdens de bijeenkomsten en gesprekken worden de opvoedvaardigheden steeds toegelicht, worden er voorbeelden van deze vaardigheden getoond op de dvd en door de ouderbegeleider, onderzoeken ouders door het opvoedvaardighedenspel in hoeverre zij over deze vaardigheden beschikken en hoe zij deze toepassen en oefenen ouders de vaardigheden tijdens rollenspelen en huiswerkopdrachten.

Gedrag en cognitie: Bij het verbeteren van de opvoedvaardigheden is het combineren van gedragsgerichte en cognitieve instrumenten in de ouderbegeleiding effectief (Sukhodolsky et al, 2004; Taylor & Biglan, 1998; McCart et al, 2006, Boendermaker & Ince, 2008).

De gedragsgerichte instrumenten in OvTJ zijn gebaseerd op leertheoretische principes. Aan de hand van deze principes worden nieuwe vaardigheden aangeleerd, reeds aanwezige vaardigheden gericht ingezet, stressoren verlicht en beschermende factoren vergroot of geactiveerd (Van Vugt & Berger, 1999). Hierbij wordt gebruik gemaakt van *modeling* (Bandura, 1982) door middel van voorbeeldgedrag op de dvd, door de ouderbegeleider of eventueel één van de andere deelnemers. Vervolgens krijgen ouders zelf de gelegenheid om door middel van rollenspelen en huiswerkopdrachten met deze vaardigheden te oefenen. De cognitieve instrumenten die worden toegepast zijn gebaseerd op de systeembenadering en het competentiemodel.

De systeembenadering wordt gebruikt om ouders zelf tijdens de bijeenkomsten en gesprekken inzicht te bieden in de manier waarop hun eigen gedrag het gedrag van hun kinderen beïnvloedt en vice versa (Albrecht & Van Vugt, 2003). Hierbij wordt onder meer gebruik gemaakt van 'praatplaten' waarmee ouders de verschillende factoren die een rol spelen bij het gedrag van hun kind in kaart kunnen brengen.

Het competentiemodel biedt handvatten voor het analyseren van relevante opvoedvaardigheden die al aanwezig zijn en vaardigheden die ouders nog moeten ontwikkelen (Berger & Spanjaard, 1996). Dit model wordt toegepast in onder meer het opvoedvaardigheidenspel, waarbij ouders voorbeelden aangereikt krijgen van de genoemde opvoedvaardigheden in de praktijk waarbij zij na kunnen gaan in hoeverre zij deze al toepassen in de praktijk en welke belemmeringen zij hier eventueel bij ervaren.

Gebruikte vormen voor de cognitieve benadering zijn: kennisoverdracht door uitleg met voorbeelden, delen van ervaringen, competenties en leerbehoeften inventariseren en oefenopdrachten met brainstorm en discussie.

Sociale steun: Naast het verbeteren van de ouderlijke vaardigheden aan zich draagt ook sociaal kapitaal in de vorm van sociale steun bij aan een positievere beleving van de opvoeding, groter zelfvertrouwen bij ouders, een warmere opvoedingsstijl en meer responsief en stimulerend opvoedgedrag. Naarmate ouders een ondersteunend netwerk hebben, neemt negatief opvoedingsgedrag, zoals schreeuwen tegen kinderen en kinderen slaan, af en neemt positief opvoedingsgedrag zoals knuffelen en complimenten geven toe (Hermanns, 2005; Geschiere, 2010). Daarnaast werkt sociale steun beschermend wanneer er zich problemen voordoen (Geschiere, 2010).

Ouders wenden zich bij voorkeur tot hun sociale omgeving voor advies of steun omdat zij daar herkenning, erkenning en bevestiging vinden en dat helpt hen te relativiseren dat het 'normaal' is om vragen over opvoeden te hebben (Van Egten, Zeijl, Hoog, de Nankoe & Petronia, 2008; Speetjens, 2009). Wanneer een kind geen overtreding heeft begaan heeft ongeveer de helft van de ouders behoefte aan opvoedingsondersteuning, met andere ouders praten scoort hierbij het hoogst (Slavenberg en Van der Vegt, 1998). Van de ouders van wie het kind wel een strafbaar feit heeft begaan, zegt een groot deel van de ouders behoefte te hebben aan opvoedingsondersteuning. Zij hebben vooral behoefte aan informele vormen van ondersteuning zoals ervaringen uitwisselen met andere ouders en praten met bekenden (Slavenberg en Van der Vegt, 1998).

Alhoewel ouders wel de voorkeur geven aan hun informele netwerk om met andere ouders in hun netwerk over opvoeding te praten, ervaren zij het daadwerkelijk bespreken van de opvoeding van hun eigen kinderen als taboe (Speetjens, 2009).

OvTJ richt zich daarom niet alleen op het versterken van de opvoedvaardigheden van de ouders maar ook bij het opbouwen en/of onderhouden van een sociaal netwerk waarop zij een beroep kunnen doen als het moeilijk is. OvTJ brengt ouders op een positieve manier met elkaar in gesprek over opvoeding en het voorkomen van antisociaal gedrag. Hierbij

wordt eerst vertrouwen tussen de ouders opgebouwd en kunnen de ouders tijdens de bijeenkomsten onderling ervaringen delen en elkaar ondersteunen. Ook komt aan de orde hoe belangrijke sociale steun is, hoe ouders actief op zoek kunnen gaan naar positieve steun in hun directe omgeving en hoe zij door grenzen te stellen hun kind kunnen beschermen tegen negatieve invloeden uit de omgeving.

Vroegtijdig ingrijpen: door vroegtijdig in te grijpen wordt de kans verkleind dat jongeren een criminele carrière ontwikkelen (Bol, 2002; Loeber et al, 2010). OvTJ is een programma dat bestaat uit meerdere interventies. De springplank-interventies (inleidende themabijeenkomsten, opvoedworkshops) zijn in principe gericht op alle ouders, en kunnen vroegtijdig en preventief worden ingezet op scholen en in wijken waarin sprake is van veel kinderen met een verhoogd risico op probleemgedrag. Ook voor jongeren met beginnend strafbaar gedrag heeft OvTJ passende interventies die bijvoorbeeld direct ingezet kunnen worden als aanvulling op de Halt-straf die bij een eerste delict wordt ingezet zodat herhaling van het strafbare gedrag voorkomen kan worden.

Positief en vasthoudend ingrijpen: wanneer wordt uitgegaan van het ouderlijk besef van 'verantwoordelijk-zijn' en de gedachte dat ouders altijd het beste willen voor hun kind wordt het niet adequaat uitvoeren van de ouderlijke taken niet gezien als het gevolg van onwil, maar van onmacht (Van der Pas, 2000). Volgens Jagers (2001) heeft het weinig zin om de opvoeders als veroorzakers van het gedrag aan te wijzen. Het is beter om ze aan te spreken als opvoeders die door hun handelen kunnen bijdragen aan het verminderen van de problemen van hun kind. Het gaat hier om het versterken van de mogelijkheden van gezinnen, empowerment (de Koning, 2010) en het aansluiten op vaardigheden en competenties van ouders. Vrijblijvendheid is echter niet aan de orde; juist vasthoudendheid van hulpverleningsinstanties is effectief, zoals ook blijkt uit het onderzoek van Orobio de Castro (2002).

Individuele aanpak: Oudertrainingen zijn niet voor alle groepen ouders even effectief. Gezinnen met een lage sociaaleconomische achtergrond en waarbij sprake is van persoonlijke problematiek van ouders profiteren minder van een oudertraining, onder meer omdat zij een grotere kans op uitval hebben. Om deze gezinnen toch te kunnen helpen, biedt een individuele oudertraining uitkomst. Binnen het programma OvTJ kunnen indien nodig dan ook individuele gesprekken of een individuele training ingezet worden.

Onderstaande tabel koppelt de hier besproken theoretische inzichten aan de doelen, toegepaste methoden en specifieke aanpak van het programma OvTJ. In de tabel worden de twee factoren waarop het programma inzet uitgewerkt.

Schema: Clusters van risico/beschermende factoren gerelateerd aan de methode en aanpak van OvTJ

Factor	Doelen OvTJ	Methode die wordt toegepast	Specifieke aanpak OvTJ
Versterken van opvoedingscompetenties (toezicht houden, samen problemen oplossen, grenzen stellen, positieve bekrachtiging en ouderlijke betrokkenheid) om grensoverschrijdend	Ouders zijn zich bewust van de belangrijke rol die zij spelen bij het voorkomen van strafbaar gedrag bij hun kind.	Aansluiten bij het ouderlijk besef van verantwoordelijk-zijn (Van der Pas, 2000; Bakker, Berger, e.a. 2000; Orobio de Castro e.a. 2002). Ouders aanspreken als opvoeders die	Uitvoerders worden getraind om ouders niet te zien en te benaderen als veroorzaker van het criminele gedrag van hun kind maar als partner bij de ondersteuning van het kind. In de verschillende werkvormen en

<p>en strafbaar gedrag bij hun kind te voorkomen.</p>		<p>door hun handelen bij kunnen dragen aan het verminderen van de problemen van hun kind (Jagers, 2001).</p>	<p>gesprekken ligt steeds de nadruk op de mogelijkheden die ouders hebben om hun kind te ondersteunen.</p>
	<p>Ouders zijn gemotiveerd voor opvoedingsondersteuning.</p>	<p>Motivatiecirkel van Prochaska en DiClemente (1984). Vraaggericht werken (Van der Steege, 2003; Van Yperen, 2003) Dialooggestuurde werkwijze (Jagers, 2001) Vasthoudende aanpak (Orbio de Castro, 2002). Competentiemodel (Berger & Spanjaard, 1996) Ervaringen uitwisselen met andere ouders en praten met bekenden (Slavenberg en Van der Vegt, 1998).</p>	<p>Het toeleidinginstrument wordt gebruikt om in kaart te brengen welke factoren een rol spelen bij het ontstaan van het delictgedrag, hoe ouders hun eigen opvoedcompetenties ervaren en aan welke vorm van ondersteuning zij behoefte hebben. Omdat het programma uit meerdere interventies bestaat is het mogelijk om de intensiteit en aard van de interventie af te stemmen op de ernst van de problematiek, de specifieke ondersteuningsvraag van ouders en hun leerstijl. Hierdoor krijgen ouders altijd de ondersteuning die zij nodig hebben. Bij uitval uit groepsinterventies kan de ondersteuning individueel voortgezet worden.</p>
	<p>Ouders zijn zich bewust van hun eigen opvoedingscompetenties.</p>	<p>Opvoedvaardigheden (Patterson, 1982). Competentiemodel (Berger & Spanjaard, 1996).</p>	<p>Door middel van het opvoedvaardighedenspel dat terugkomt in alle interventies krijgen ouders zicht op de opvoedvaardigheden die hen goed af gaan en welke hen minder goed afgaan.</p>
	<p>Ouders versterken waar nodig hun eigen opvoedingscompetenties.</p>	<p>Opvoedvaardigheden (Patterson, 1982). Leertheorie (Bandura, 1986, Van Vugt & Berger, 1999) Gedragsgericht werken (Sukhodolsky, 2004) Een</p>	<p>Opvoedvaardigheden worden gezien als gereedschap dat elke ouder/opvoeder kan leren gebruiken Ouders leren van voorbeeldgedrag op de dvd en van de uitvoerder en van elkaar bij het oefenen d.m.v.</p>

		<p>dialogoggestuurde werkwijze (Jagers, 2001)</p> <p>Vergroten van positieve interactie tussen ouder en kind, vergroten emotionele communicatievaardigheden, belang van consistent opvoeden, oefenen van opvoedvaardigheden (Boendermaker en De Baat, 2010)</p>	<p>rollenspelen.</p> <p>Ouders krijgen huiswerkopdrachten mee om de opvoedings- en communicatievaardigheden te oefenen.</p> <p>Ouders krijgen huiswerkopdrachten om samen met hun kind activiteiten te ondernemen en zich te verdiepen in de leefwereld van hun kind.</p> <p>Ouders leren aan te voelen wat een goed moment is om met hun kind in gesprek te gaan a.h.v. de stressthermometer.</p>
	Ouders kunnen de jeugdgroep waar hun kind deel van uitmaakt positief beïnvloeden of verbreken.	Opvoedvaardigheden (Patterson, 1982). Leertheorie (Bandura, 1986; Van Vugt & Berger, 1999) Gedragsgericht werken (Sukhodolsky, 2004)	Op de tweede bijeenkomst van de interventie OUDERS van een jeugdgroep maken ouders afspraken met elkaar over de omgang tussen hun kinderen en het toezicht hierop.
	Ouders worden zonodig toegeleid naar passende opvoedingsondersteuning of behandeling.	Competentiemodel (Berger & Spanjaard, 1996) Dialogoggestuurde werkwijze (Jagers, 2001)	Bij het invullen van het toeleidinginstrument en na afronding van de interventie wordt gezamenlijk bepaald of ouders nog aanvullende ondersteuning of behandeling nodig hebben en geeft de uitvoerder aan welke mogelijkheden er hiervoor zijn.
Ouders zoeken en ontvangen sociale steun bij de opvoeding van hun kind.	Ouders delen hun ervaringen rondom het strafbare feit van hun kind met andere ouders en/of een ondersteuner.	Empowerment, aansluiten bij deskundigheid van ouders en hen activeren om zelf oplossingen te zoeken (de Koning e.a., 2010). Ervaringen uitwisselen met andere ouders en praten met bekenden (Slavenberg en Van	Ouders wisselen dmv werkvormen ervaringen en gevoelens uit nav het gedrag of delict van hun kind. Ouders geven elkaar dmv werkvormen tips en advies.

		der Vegt, 1998).	
	Ouders gaan op zoek naar sociale steun in hun eigen netwerk.	Empowerment, aansluiten bij deskundigheid van ouders en hen activeren om zelf oplossingen te zoeken (de Koning e.a., 2010).	Ouders inventariseren tijdens de bijeenkomsten wie er in hun sociale omgeving hen kan ondersteunen. Ouders zoeken als huiswerkopdracht ondersteuning in het sociale netwerk.

Werkzame elementen

- Door een combinatie van gedragsgerichte en cognitieve instrumenten dragen de interventies bij aan het versterken van de opvoedvaardigheden (2,3,5,6)
- Door een combinatie van gedragsgerichte en cognitieve instrumenten vermindering van probleemgedrag bij ouders en hun kinderen (2,3,5,6)
- Specifieke interventies gericht op gedragsverandering starten pas als de ouder zich bewust is van zijn eigen competenties, zich verbindt aan actie, zich doelen stelt en denkt dat hij kan veranderen (2,3,5)
- Het toeleidinginstrument wordt gebruikt als middel voor consensus tussen cliënt en hulpverlener over de probleemdefinitie, de hulpvraag, de doelen, de oplossingen en de werkpunten (2,3)
- Uitvoerders gebruiken de motivatiecirkel om in te spelen op de motivatie van ouders (2,3)
- De interventies vinden plaats op een plek waar ouders zich vertrouwd voelen (2,3)
- Er is zicht op de kwaliteit van de uitvoering door de training en coaching van uitvoerders en de registratie van de uitvoering met behulp van de meetlatten op de besloten website (2,3,5,6)
- Dankzij het toeleidinginstrument, de inleidende themabijeenkomsten en de waaier van interventies is er altijd een goede 'fit' van de aanpak met het probleem en de hulpvraag (2,3,5)
- Dankzij het toeleidinginstrument, de inleidende themabijeenkomsten en de waaier van interventies is het mogelijk om ouders vasthoudend te begeleiden naar een voor hen passende interventie (2,3)
- Ouders worden aangesproken als opvoeders die bij kunnen dragen aan het verminderen van de problemen van hun kind (2,3,5)
- De bijeenkomsten en interventies kunnen in een vroegtijdig (preventief) stadium worden ingezet (2,3)
- Ouders die vanwege persoonlijke omstandigheden uitvallen uit het groepsaanbod kunnen de individuele interventie aangeboden krijgen (2,3,5)
- Ouders krijgen de gelegenheid om hun ervaringen te delen met andere ouders in een vergelijkbare situatie (2,3,5)
- Ouders worden gestimuleerd om sociale steun te zoeken in hun eigen omgeving (2,3,5)

Toelichting cijfers:

2 = Veronderstelling in de aanpak

3= Onderbouwing

5= Praktijkervaringen

6=Effectonderzoek

Samenvatting onderbouwing

Om ontwikkeling van delinquent gedrag bij jeugdigen en/of recidive te voorkomen, intervineert OvtJ op de volgende factoren in het gezinsdomein: opvoedingscompetenties van ouders en sociale steun. De interventies versterken de vijf voor de preventie van jeugdcriminaliteit relevante opvoedvaardigheden van ouders(ouderlijke betrokkenheid, positieve bekrachtiging, samen problemen oplossen, grenzen stellen en toezicht houden) en de inzet van sociale steun. OvtJ is gebaseerd op effectieve elementen als een systeemgerichte, gedragsgerichte en cognitieve aanpak, het versterken van sociale steun, vroegtijdig, positief en vasthoudend ingrijpen en een individuele aanpak indien nodig.

4 Uitvoering

Materialen

- Toeleidinginstrument: vragenlijst die door toeleiders en uitvoerders samen met de ouders wordt ingevuld om ouders toe te leiden naar het aanbod binnen of buiten het programma dat het beste bij hun situatie past.
- Draaiboek themabijeenkomsten 'Zicht houden' en 'Grenzen stellen'
- Draaiboek Opvoedworkshops
- Draaiboek Opvoedgesprekken 12 min
- Draaiboek Opvoedgesprekken 12plus
- Draaiboek Oudercursus
- Draaiboek Oudertraining
- Draaiboek Individuele oudertraining 12 min
- Draaiboek Individuele oudertraining 12 plus
- Draaiboek OUDERS van een jeugdgroep

Elk draaiboek bevat een stap-voor stap beschrijving van de betreffende gesprekken en/of bijeenkomsten en de benodigde materialen voor de werkvormen.

Daarnaast bevat elk draaiboek de volgende ondersteunende materialen:

- Symbolenkaartjes
- Opvoedvaardighedenspel
- Dvd met interviews met ouders en beroepskrachten en voorbeeldsituaties bij de werkvormen
- Theoretische onderbouwing
- Het 'hart' van OvTJ (de 10 belangrijkste uitgangspunten van het programma op een rij)
- Schematisch overzicht van alle bijeenkomsten en interventies OvTJ
- Meetlat ten behoeve van de monitoring van de uitvoering

Daarnaast is er een implementatiestick voor gemeenten, samenwerkingsverbanden en organisaties die het programma willen implementeren. Deze implementatiestick bevat naast een handleiding voor de implementatie (initiatie, voorbereiding, uitvoering en nazorg, evaluatie) de volgende documenten:

- Voorbeeld: Plan van aanpak Ketenaanpak OvTJ
- Advies mbt privacy in de ketenaanpak
- Beschrijving OvTJ in vogelvlucht
- Schatting tijdsinvestering per interventie
- Informatie mbt verhouding Triple P en OvTJ
- Beschrijving scholingstraject
- Beschrijving certificeringstraject
- Toeleidinginstrument
- Praktische organisatie werving
- Werving van ouders: tools & tips
- Theoretische onderbouwing
- Leeswijzer theoretische onderbouwing
- Het 'hart' van OvTJ
- Kwaliteitscriteria OvTJ
- Profielschetsen uitvoerders bijeenkomsten en interventies
- Meetlatten voor alle bijeenkomsten en interventies
- Leaflets met informatie over de themabijeenkomsten de OUDERS van een jeugdgroep

Daarnaast zijn de volgende ondersteunende materialen los verkrijgbaar bij JSO:

- Informatiefolders voor ouders met uitleg over de vijf ouderlijke vaardigheden (ouderlijke betrokkenheid, positieve bekrachtiging, samen problemen oplossen, discipline handhaven en toezicht houden), deze zijn er voor ouders van 8-12-jarigen en voor ouders van 12-16-jarigen.
- Dvd en kaartspel waarmee ouders zicht krijgen op de factoren die een rol spelen bij het ontstaan van het delictgedrag van hun kind en welke vaardigheden zij kunnen toepassen om deze factoren te beïnvloeden (ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Utrecht en Monkey Bizniz).

Type organisatie

De bijeenkomsten en interventies uit het programma kunnen uitgevoerd worden door organisaties op het gebied van opvoedingsondersteuning en hulpverlening in het preventieve en in het justitiële veld. De lichtere onderdelen zoals de themabijeenkomsten, de opvoedgesprekken en de opvoedworkshops kunnen worden uitgevoerd door organisaties op het gebied van jeugdgezondheidszorg en welzijn en organisaties die zich gericht bezig houden met preventie van jeugdcriminaliteit zoals Halt. De interventie Ouders van een jeugdgroep wordt bij voorkeur uitgevoerd door een organisatie die betrokken is bij de wijkgerichte aanpak van overlast zoals Halt of het jongerenwerk.

De meer intensieve interventies zoals de oudercursus en de (individuele) oudertraining kunnen uitgevoerd worden door organisaties op het gebied van hulpverlening zoals jeugdzorgaanbieders en de jeugd-ggz en door justitiële organisaties zoals de gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering en de justitiële jeugdinrichtingen. Voor alle gesprekken, bijeenkomsten en interventies geldt dat zij, ongeacht de uitvoerende organisatie, bij voorkeur plaatsvinden op laagdrempelige locaties waar ouders vertrouwd zijn zoals scholen, bibliotheken, wijkcentra en Centra voor Jeugd en Gezin.

Opleiding en competenties

OvTJ heeft een scholingstraject dat bestaat uit:

1. Basistraining uitgevoerd door JSO, met opbouw modules
2. Coachingsessies tijdens uitvoering (minimaal 2 sessies bij de Themabijeenkomsten, Opvoedworkshops, Opvoedgesprekken en OUDERS van een jeugdgroep, minimaal 3 sessies bij Oudertraining, Oudertraining en Individuele oudertraining).
3. Update dagen (tweejaarlijks) ter behoud van certificaat.

Het volgen van het scholingstraject levert accreditatiepunten op bij het BAMw.

De lichtere bijeenkomsten en interventies (Themabijeenkomsten, Opvoedgesprekken, Opvoedworkshops, OUDERS van een jeugdgroep) worden uitgevoerd door ouderondersteuners die door JSO getraind en gecertificeerd zijn met een vooropleiding op minimaal MBO-niveau.

De zwaardere interventies (Oudertraining, (Individuele) Oudertraining) worden uitgevoerd door trainers die door JSO getraind en gecertificeerd zijn met een vooropleiding op minimaal HBO-niveau.

De training door JSO is afhankelijk van de uit te voeren interventies maar bestaat minimaal uit de volgende modules:

- Twee modules begeleidingsvaardigheden groepen
- Module theoretische onderbouwing en motiveren
- Algemene module lichte bijeenkomsten en interventies (Themabijeenkomsten, Opvoedworkshops, Ouders van een jeugdgroep) of algemene module gedragsinterventies (Oudertraining en (Individuele) Oudertraining)
- Gerichtte modules per uit te voeren interventie
- Module oefenen met acteur (alleen verplicht bij Oudertraining en Oudertraining)
- Certificering door JSO houdt in dat de uitvoerders elke twee jaar minimaal acht

bijeenkomsten uitvoeren en elke twee jaar een bijscholingsdag bijwonen.

In alle draaiboeken is een beschrijving opgenomen van het profiel van de ouderondersteuner (Themabijeenkomsten, Opvoedworkshops, Individuele oudergesprekken, OUDERS van een jeugdgroep) of trainer (Oudercursus, (Individuele) Oudertraining). Deze profielen verschillen alleen in de vereiste vooropleiding (mbo voor ouderondersteuner, hbo voor trainer) en de kwalificaties mbt begeleiding bij de huiswerkopdrachten. Als voorbeeld wordt hier het profiel van de uitvoerder van de Oudertraining gegeven.

Oudertraining

Visie en uitgangspunten

De oudertrainer:

- deelt de visie en uitgangspunten die staan beschreven in de theoretische onderbouwing van 'OUDERS van tegendraadse jeugd'.

Kennis

De oudertrainer:

- heeft kennis over de opvoeding en ontwikkeling van kinderen vanuit verschillende culturele achtergronden
- heeft kennis over jeugdcriminaliteit en de rol van ouders (hbo-niveau);
- kent de doelgroep van ouders van jeugd met strafbaar gedrag;
- is werkzaam met of heeft kennis van de setting waarin de jongeren begeleid worden (binnen het strafrechtelijk kader), zodat het aanbod voor ouders en kinderen op elkaar kan worden afgestemd.

Vaardigheden

De oudertrainer:

- bejegent de ouders respectvol, zet ze in het middelpunt;
 - beschikt over interculturele competenties met betrekking tot het werven, motiveren en ondersteunen van ouders (hbo-niveau);
- is in staat om zowel groepstrainingen als individuele begeleiding aan ouders te geven.
- heeft een dialooggestuurde werkwijze, gaat uit van vragen en behoeften van ouders, versterkt competenties, sluit aan bij wat goed gaat, past empowerment toe;
 - kan groepsprocessen begeleiden (groepsdynamica, metapositie innemen);
 - heeft goede communicatieve vaardigheden;
 - heeft affiniteit met het werken met groepen ouders;
 - heeft ervaring met het werken aan gedragsverandering;
 - is in staat moeilijk te motiveren ouders gedurende de training te blijven motiveren en uitval te voorkomen door middel van drang; motiveren, vasthouden en een outreachende aanpak;
 - is in staat de vijf opvoedvaardigheden van Patterson aan de ouders te leren;
 - is in staat de oudertraining uit te voeren zoals beschreven in het draaiboek en aangeleerd in de training;
 - is in staat de ouders opvoedvaardigheden aan te leren vanuit didactische kwaliteiten, zoals aan de orde geweest in de training;
 - *is in staat thuisopdrachten te geven en te bespreken;*
 - is in staat goede ouderervaringen te versterken en ouders krachtiger te maken in het ouderschap.

Kwaliteitsbewaking

Voor kwaliteit in de uitvoering is het niet alleen belangrijk dat de ouderondersteuners/trainers goed geschoold zijn en het juiste profiel hebben, maar is het ook belangrijk dat er regelmatig uitgevoerd wordt en dat er regelmatig reflectie plaatsvindt

op de uitvoering.

JSO heeft hiertoe voor OUDERS van tegendraadse jeugd een trainings- en certificeringsaanbod ontwikkeld. Dit aanbod is voor 10,3 registerpunten geaccrediteerd bij het Registerplein (voorheen BAMw). Het bestaat uit de volgende onderdelen:

A Verkrijgen certificaat I

Een ouderbegeleider die alle benodigde modules van de train-de-trainer heeft gevolgd ontvangt van JSO certificaat I voor de bijeenkomsten en interventies waarin hij/zij is geschoold.

B Registratie ter behoud van inlogcode en certificaat I

De ouderbegeleider is verantwoordelijk voor het actueel houden van zijn of haar persoonlijke gegevens. Op deze manier is JSO altijd in het bezit van een actueel adressenbestand t.b.v. de uitnodigingen voor de UPdate.

C Registratie van coaching

Binnen 24 maanden na het behalen van certificaat I maakt de ouderbegeleider gebruik van de

2 tot max 6 coachingsessies die onderdeel zijn van het scholingstraject. Coaching vindt altijd

plaats gedurende uitvoering. Het is dus niet mogelijk coaching te volgen, als nog niet is gestart met het uitvoeren van interventies. Het arrangement van interventies bepaalt het aantal coachingsbijeenkomsten dat gevolgd moet worden.

D Verkrijgen en behouden certificaat II

Wanneer een ouderbegeleider binnen 24 maanden heeft uitgevoerd, in combinatie met benodigde coaching, ontvangt de ouderbegeleider certificaat II. Als een ouderbegeleider eenmaal in bezit is van certificaat II blijft deze altijd behouden, zolang hij/zij één keer per twee jaar deelneemt aan de verplichte UPdate OvtJ.

E Registratie van de UPdate OvtJ

Zodra ouderbegeleiders in bezit zijn van certificaat II is het - ter behoud van certificering - verplicht om één keer per 2 jaar deel te nemen aan de UPdate OvtJ. JSO registreert de gevolgde UPdates en zal jaarlijks accreditatie aanvragen voor de UPdate. Naar verwachting levert dit 2,5 registerpunten op bij het Registerplein (voorheen BAMw).

Om de ouderondersteuners/oudertrainers te helpen bij het reflecteren op hun eigen uitvoering zijn er voor alle bijeenkomsten en interventies meetlatten ontwikkeld. Een meetlat bestaat uit een vragenlijst voor de trainer, een deelnamelijst voor de ouders, in te vullen logboeken waarbij uitvoerders kunnen aangeven in hoeverre zij alle onderdelen uit de bijeenkomsten hebben uitgevoerd en een tevredenheidsvragenlijst voor de ouders. De meetlat bevat ook een formulier om alle verzamelde gegevens in samen te vatten.

Randvoorwaarden

Voor een goede uitvoering van de bijeenkomsten en interventies van OvtJ is inbedding noodzakelijk op alle niveaus:

- Visie en missie van organisatie
- Omzetting in beleid
- Inbedding in werkproces
- Gekwalificeerde ouderbegeleiders
- Geborgde samenwerking met wijkteams/keten voorveld basisvoorzieningen.

Op de implementatiestick is een stappenplan en informatie te vinden om aan deze randvoorwaarden te werken.

Implementatie

Bij het programma OvTJ hoort een implementatiestick met daarop een handleiding en diverse instrumenten om de implementatie te faciliteren. De implementatiestick is bedoeld voor gemeenten en ketenpartners die betrokken zijn bij de implementatie en uitvoering van het programma en dus niet primair voor de uitvoerders die de training volgen.

Het implementatietraject van OvTJ bestaat uit vier verschillende fasen:

1. Initiatie
2. Voorbereiding
3. Uitvoering en nazorg
4. Evaluatie

Elke fase is uitgewerkt in een stappenplan, die bij de hand kan worden genomen als leidraad. In de verschillende stappenplannen wordt met regelmaat verwezen naar bijlagen. Deze zijn te vinden op de implementatiestick en op de besloten website van OvTJ. Deze staan beschreven bij de materialen.

Kosten

Hieronder worden eerst de kosten voor training en coaching van de uitvoerders beschreven. Het aantal benodigde trainingsmodules voor de uitvoerders is afhankelijk van de interventies die uitgevoerd zullen worden. Voor een module hanteert JSO op dit moment het tarief van €870,-, 2 modules die op 1 dag gegeven kunnen worden kosten €1.400,-. Hieronder worden twee rekenvoorbeelden gegeven uitgaande van deelname aan het open aanbod.

Training uitvoerders lichtere bijeenkomsten en interventies (themabijeenkomsten, OUDERS van een jeugdgroep, opvoedworkshops)

3 dagen a €1400,- =	€4.200,-
3 draaiboeken van resp. €45,- (TB), €90,- (JG) en €45,- (OW) =	€180,-
Sessies coaching (minimaal 2 keer)	€ 110,-
Terugkomdag (eens per 2 jaar)	€ 240,-

Training uitvoerders gedragsinterventies (oudercursus en oudertrainingen)

3 dagen a €1400,- en 1 module a €870,- =	€5.070,-
1 module met acteur a €440,-	€440,-
2 draaiboeken van resp. €55,- (OC) en €70,- (OT) =	€125,-
Sessies coaching (minimaal 3 keer)	€ 110,-
Terugkomdag (eens per 2 jaar)	€ 240,-

De personele kosten verschillen per interventie, hieronder wordt dit voor een tweetal interventies uitgewerkt:

Themabijeenkomsten: taken uitvoerders Afhankelijk van aantal ouders 1 of 2 trainers	Berekening	Totaal aantal uren per trainer
Verspreiden van folders en materiaal		4 uur
Werving van ouders; brief en individuele gesprekken		6 uur
Afstemming tussen uitvoerders (alleen bij 2 uitvoerders)		1 uur
Vorbereiden van de bijeenkomst		1,5 uur
Uitvoering van de bijeenkomst		1,5 uur
0,5 uur voor en na de bijeenkomst	2 x 0,5 uur	1 uur
Ouder begeleiden naar passend aanbod van opvoedingsondersteuning	2 uur	2 uur
Meetlat invullen	2 x 0,5 uur	1 uur
Coaching Terugkomdag	1 x 2 uur 1 x 4 uur	2 uur 1 x 4 uur

Individuele oudertraining Individueel trainingsprogramma bestaande uit 11 gesprekken 1 ouder of 1 ouderpaar	Berekening	Totaalaantal uren per trainer
Individueel gesprek met ouder: motiveren en werven (bij 'echtparen' minder tijd nodig)	1x 1 uur	1 uur
Vorbereiden van de bijeenkomst	7 x 1 uur	7 uur
Uitvoering van de bijeenkomst	7 x 1 1/2 uur	10.5 uur
0,5 uur voor en na de bijeenkomst	7x 0,5 uur	3.5 uur
Ouders begeleiden naar passend aanbod Opvoedingsondersteuning	1 x 1 uur	1 uur
Meetlat invullen	7x 0,5 uur	3,5 uur
Coaching Terugkomdag	6 x 2 uur 1x 4 uur	12 uur 4 uur

De daadwerkelijke kosten zijn uiteraard afhankelijk van het uurtarief van de uitvoerders. Deze varieert per aanbieder en bevindt zich tussen de €50,- per uur voor MBO'ers tot €85,- per uur voor HBO'ers (schatting op basis van cijfers 2013).

Onderzoek praktijkervaringen

- A. S. Dekkers, M.Moll en F. Kriek (2004)
- B. Ontwikkelonderzoek naar de uitvoering van pilots van de themabijeenkomsten, de opvoedworkshops, de oudercursus en de oudertraining. De nadruk in het onderzoek lag op het beschrijven van het feitelijke verloop van de interventies in de pilotfase en het expliciet benoemen van mogelijkheden voor verbeteringen van de interventies (zowel vanuit de optiek van de ouders als vanuit de optiek van de trainers en ontwikkelaars van de interventies).
- C. In het ontwikkelonderzoek noemen deelnemende ouders aan de opvoedworkshops de volgende resultaten:
 - We voelen ons op de goede weg gezet.
 - Het delen van vergelijkbare ervaringen met andere ouders voelt als steunend en geeft een gevoel van opluchting.
 - Ouders zeggen een flinke dosis positieve energie opgedaan te hebben.
 - Elkaar helpenervaart men als positief.
 - Ouders beseffen dat hun eigen situatie zo slecht nog niet is.
 - Ouders vinden niet dat zij nu heel anders opvoeden, maar zeggen nu wel meer handvatten te hebben.
 - Ouders geven aan: "Ik weet nu dat ik niet de enige ben met problemen".

5 Onderzoek naar de effectiviteit

Onderzoek in Nederland

- A. Boendermaker, L. Lekkerkerker, L. Dekovic, M., Foolen, N. en K. Vermeij (2010).
- B. Er is een veranderingsonderzoek (opvoedworkshops) en een effectonderzoek met een quasi-experimentele opzet (oudertrainingen) gedaan waarbij door middel van schriftelijke vragenlijsten onder deelnemende ouders en hun kinderen en bij een controle groep een voor- (T1) en een nameting (T2) is gedaan, evenals een follow-up meting (T3) een half jaar na afronding van de interventie. De controlegroep bij het effectonderzoek m.b.t. de oudertrainingen bestond uit ouders en jongeren die wel begeleid werden door de Jeugdreclassering maar niet aan de interventies hebben deelgenomen of een andere vorm van ouderbegeleiding kregen.

De vragenlijsten waren gericht op de primaire en secundaire uitkomsten en moderatoren. In de vragenlijsten werd gebruik gemaakt van schalen afkomstig uit bestaande instrumenten, te weten de NOSI, NOV, APGQ, PDI, VTH, IPPA, CBCL/YSR, ZPJ, ZDG, FSS, PCPQ, C-toets, PETS en CTS. Daarnaast zijn er schalen opgenomen met betrekking tot de gepercipieerde eigen invloed en effectiviteit van de interventie en konden ouders rapportcijfers geven met betrekking tot de tevredenheid en de mate waarin zij de interventie zouden aanbevelen aan andere ouders.

De exacte samenstelling van de vragenlijst was afhankelijk van het meetmoment (T1, T2 of T3), het type respondent (ouder, jongere) en de onderzoeksgroep (opvoedworkshop, oudertraining, controlegroep).

Veranderonderzoek opvoedworkshops

Bij de opvoedworkshops was geen sprake van een effectiviteitsonderzoek maar van een veranderonderzoek. Hierbij is een vergelijking gedaan tussen de voormeting (T1) en de nameting (T2) bij ouders (n=82), tussen de voormeting (T1) en de follow-up meting (T3) bij ouders (n=60) en de voormeting (T1) en de follow-upmeting (T3) bij jongeren (n=25).

Effectiviteitsonderzoek oudertraining

Bij de oudertraining was er wel een vergelijkingsgroep en is er dus sprake van een effectiviteitsonderzoek. Van de in totaal 349 respondenten, waarvan 221 ouders en 128 jongeren, waarbij in ieder geval een voormeting (T1) is gedaan konden vanwege uitval, zowel bij de interventies als bij het onderzoek, slechts een deel meegenomen worden in de analyse. In onderstaande tabel wordt het aantal respondenten per subgroep weergegeven.

	Vergelijking voor- en nameting (T1,T2)	Vergelijking voor- en follow-up meting (T1,T3)
Ouders die minimaal 1 trainingsbijeenkomst hebben bijgewoond	N=74	N=61
Ouders die 7 of 8 trainingsbijeenkomsten hebben bijgewoond	N=43	N=37
Jongeren	N=27	N=18
Vergelijklingsgroep ouders	N=82	N=69
Vergelijklingsgroep jongeren	N=43	N=24

Voor het effectonderzoek naar de oudertraining zijn voor elke meting de gemiddelden (M) en standaarddeviaties (SD) berekend op de gemeten concepten. De verschillen tussen de verschillende metingen zijn nagegaan aan de hand van gepaarde t-toetsen. Om te kunnen concluderen of veranderingen zijn toe te schrijven aan de interventie, is gebruik gemaakt van de 'herhaalde metingen' procedure.

C. Resultaten veranderonderzoek opvoedworkshops

Slechts een derde van de ouders woonde alle bijeenkomsten van de Opvoedworkshop bij, de 2e, 3 en 4e bijeenkomst zijn facultatief. Echter ook na het volgen van één of enkele bijeenkomsten rapporteren ouders een afname van 'harde' disciplineren (schreeuwen en slaan) en verbetering van de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. Jongeren rapporteren dat ouders responsiever zijn en ook zij vinden de kwaliteit van de ouder-kindrelatie toegenomen: er is meer onderling vertrouwen en er zijn minder conflicten. Tegelijkertijd rapporteren ouders een afname van het gevoel van competentie in de opvoeding en gaan de vaardigheden op het gebied van responsiviteit, belonen, consistentie en toezicht niet omhoog. De ouders en jongeren rapporteren ook vermindering van agressief en regeloverschrijdend gedrag van de jongeren én ouders rapporteren afname van hun eigen problemen (agressie, angstig/depressief, regeloverschrijdend gedrag). De gemeten verschillen waren significant en in overeenstemming met de doelstelling van de interventie maar omdat hier een vergelijklingsgroep ontbreekt kan niet met zekerheid gesteld worden dat de gevonden verschillen daadwerkelijk aan de opvoedworkshops te wijten zijn.

Resultaten effectiviteitsonderzoek oudertrainingen

Alhoewel door het onderzoek verschillende veranderingen, met name met betrekking tot ervaren opvoedingscompetentie, opvoedingsgedrag, kwaliteit ouder-kindrelatie en aanwezige problematiek bij ouders en jeugdigen zichtbaar worden, blijkt uit de analyse dat deze veranderingen slechts deels zijn toe te schrijven aan de training.

Zo wordt aangetoond dat door deelname aan zeven of acht bijeenkomsten van de Oudertraining de ervaren competentie in opvoeden van de ouders verbetert, dit is direct na afsluiting van de groepsbijeenkomsten het geval, en ook een half jaar na afsluiting van de training. Een half jaar na afsluiting van de training blijkt ook het toepassen van 'harde' disciplineren afgenomen als effect van de training .

Wat betreft de secundaire uitkomsten (ex- en internaliserende problematiek, schoolcompetentie) en de moderatoren (psychopathologie ouders, steun medeopvoeders, relatie leeftijdgenoten, verwachtingen en tevredenheid) is er zowel bij de deelnemers aan de Oudertraining als bij de ouders in de vergelijklingsgroep sprake van significante afname in de gedragsproblemen van hun zoon of dochter, deze is dus niet toe te schrijven aan de

training. Wél heeft de Oudertraining gevolgen voor de eigen problemen van ouders. Angstig/depressief gedrag van de ouders neemt af direct na afsluiting van de training en een half jaar na afsluiting. Dit effect wordt gemeten zowel bij ouders die minimaal één bijeenkomst hebben gewoond als bij ouders die alle bijeenkomsten hebben bijgewoond. Bij ouders die alle bijeenkomsten hebben gevolgd neemt ook hun eigen agressieve gedrag af als gevolg van de trainingsbijeenkomsten. Op langere termijn, zes maanden na afsluiting van de trainingsbijeenkomsten blijkt ook de mate van regeloverschrijdend gedrag door ouders af te nemen als gevolg van de oudertrainingen. Dit beeld blijft gelijk voor ouders die zeven of acht bijeenkomsten hebben gevolgd. Ook jongeren zelf rapporteren op dit meetmoment een afname van het aantal door hen gepleegde vermogensdelicten en vandalisme dat is toe te schrijven de Oudertraining.

Tabel: Overzicht waarden eta kwadraat van de significante effecten toe te schrijven aan de oudertraining

	Minimaal 1 bijeenkomst bijgewoond, direct na afsluiting training (T2)	Alle bijeenkomsten bijgewoond, direct na afsluiting training (T2)	Minimaal 1 bijeenkomst bijgewoond, 6 maanden na afsluiting training (T3)	Alle bijeenkomsten bijgewoond, 6 maanden na afsluiting training (T3)
Primaire uitkomsten				
Verbetering ervaren opvoedingscompetentie	-	.03	.04	.05
Afname harde disciplinerings	-	-	.03	.04
Secundaire uitkomsten				
Vermindering angstig/depressief gedrag ouders	.05	-	.06	.06
Vermindering agressief gedrag ouders	-	.04	.17	.28
Vermindering regeloverschrijdend gedrag ouders	-	-	.07	.04
Aantal gepleegde vermogensdelicten jongeren	-	-	.09 N.B. Geen onderscheid in aantal door ouders bijgewoonde bijeenkomsten.	
Aantal gepleegde vandalisme jongeren	-	-	.18 N.B. Geen onderscheid in aantal door ouders bijgewoonde bijeenkomsten.	

Aangehaalde literatuur

Albrecht, G., & Vugt, van M. J. M. D. (2003). *Support, langdurige competentievergrotenende hulp in het gezin met het accent op netwerkversterking. Methodiekhandleiding*. PI Research: Duivendrecht.

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders. Fifth edition (DSM-5)*. Arlington: American Psychiatric Association.

Andrews, D. A. (1995). The psychology of criminal conduct and effective treatment. In: J. McGuire (Ed.). *What works. Reducing reoffending: Guidelines from research and practice* (pp. 35-62).

Chichester: John Wiley & Sons.

Andrews, D. A., & Bonta, J. (1994). *The Psychology of Criminal Conduct*. 1st Edition. Cincinnati, Ohio: Anderson Publishing Co.

Bakker, K., M. Berger, H. Jagers & W. Slot (2000). *Begin in het gezin. Hulpverlening aan gezinnen in crisis*. Utrecht: NIZW.

Bakker, I. (2012). *Kosten en baten van preventie en repressie*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Berger, M., & Spanjaard, H. (1996). *Families First. Handboek voor gezinsmedewerkers*. Utrecht: NIZW.

Boendermaker, L., L. Lekkerkerker, M. Dekovic, N. Foolen en K. Vermeij (2010) *Oudertrainingen bij de jeugdreclassering. Onderzoek naar de uitvoering en de uitkomsten van de opvoedworkshop en de oudertraining uit het pakket 'Ouders van tegendraadse jeugd', toegepast bij de jeugdreclassering*. Utrecht: NJi en Capaciteitsgroep Pedagogiek Universiteit Utrecht

Boendermaker, L., & Ince, D. (2010). *Wat werkt bij jeugdigen met gedragsstoornissen?* Utrecht: NJi. Binnengehaald 4 november 2011 van http://www.voorzorg.info/nji/dossierDownloads/WatWerkt_Gedragsstoornissen.pdf

Bol, M. W. (2002). *Jeugdcriminaliteit over de grens. Een literatuurstudie naar ontwikkeling, wetgeving, beleid, effectieve preventie en aanpak ten aanzien van jeugdcriminaliteit in en buiten Nederland*. Den Haag: WODC.

Brons, D., N. Hilhorst en F. Willemsen (2008) *Aandachtspunten voor preventie van marginalisering van Antillianen. Aanvulling op Cahier 2008-4* Den Haag: WODC

Brosnan, R., & Carr, A. (2000). Adolescent conduct problems. In A. Carr (Ed.), *What works with children and adolescents?: A critical review of psychological interventions with children, adolescents and their families* (pp. 131-154). London: Routledge.

Chorpita, B. F., Yim, L. M., Donkervoet, J. C., Arensdorf, A., Amundsen, M.J., McGee, C., Serrano, A., Yates, A., Burns, J., & Morelli, P. (2002). *Toward large scale implementation of*

empirically supported treatments for children: A review and observations by the Hawaii empirical basis to services task force. Clinical Psychology, 9, 165-190.

Campbell, S.B. (1991). *Longitudinal studies of active and aggressive preschoolers: Individual differences in early behavior and outcome.* In: D. Cicchetti & S.L. Toth (Eds.) Rochester Symposium on Developmental Psychopathology (p.57-90). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Domburgh, L. van (2009). *Very Young offenders Characteristics of children and their environment in relation tot (re)-offending.* Amsterdam: Vrije Universiteit

Van Egten, C., Zeijl, E., De Hoog, S., Nankoe, C., en Petronia, E. (2008). *Opvoeding en Opvoedingsondersteuning. Gezinnen van de toekomst.* Den Haag: E-Quality.

Ferwerda, H.B., J.P. Jakobs, & B.M.W.A. Beke. (1996). *Signalen voor toekomstig crimineel gedrag. Een onderzoek naar de signaalwaarde van kinderdelinquentie en probleemgedrag op basis van casestudies van ernstig criminele jongeren.* Arnhem: Advies & Onderzoeksgroep Beke.

Ferwerda, H. & T. van Ham (2014) *Problematische jeugdgroepen in Nederland. Omvang en aard in het najaar van 2013.* Arnhem: Bureau Beke

Gendreau, P., Cullen, F. T., & Bonta, J. (1994). *Intensive rehabilitation supervision. The next generation in community corrections?* Federal Probation, 58, 72-78.

Geschiere, M.L. (2010), *Ouderkamers als voorziening voor sociale steun en de positieve invloed van ouderkamers op de opvoedcompetentie van ouders met schoolgaande kinderen.* Utrecht: Universiteit Utrecht.

Groot, I., T. de Hoop, A. Houkes & D. Sikkel (2007) *De kosten van criminaliteit. Een onderzoek naar de kosten van criminaliteit voor tien verschillende delicttypen.* Amsterdam: SEO.

Hermanns, J., F. Öry en G. Schrijvers (2005), *'Helpen bij opgroeien en opvoeden: eerder, sneller en beter. Een advies over vroegtijdige signalering en interventies bij opvoed- en opgroei problemen'.* Utrecht: Inventgroep.

Hirschi, T., (1969). *Causes of Delinquency.* Berkeley, Los Angeles en Londen: University of California Press.

Hoeve, M. J. Semon Dubas, V. Eichelsheim, P. van der Laan, W. Smeenk en J. Gerris (2009) *The Relationship Between Parenting and Delinquency: A Meta-analysis* In: Journal of Abnormal Child Psychology 37:749-775

Hofstra, M., Ende, J. van der, & Verhulst, F. C. (2002). *Pathways of self-reported problem behaviors from adolescence into adulthood.* American Journal of Psychiatry, 159, 401-407.

Jagers, J.D. (2001). *Gezinsbenaderingen bij de behandeling van jeugdigen met justitiële contacten.* In: Kind en adolescent. 22 (4), 227-241.

Jakobs, J. (1999). *Criminaliteitspreventie in gezinnen met jonge kinderen.* Tiaz, thematischdschrift over jeugd en samenleving, 1, 49-55.

Junger-Tas, J. (1996). *Jeugd en Gezin. Preventie vanuit een justitieel perspectief*. Den Haag: Ministerie van Justitie, DPJS.

Junger-Tas, J. & N.W. Slot. (2001). Preventie van ernstig delinquent en gewelddadig gedrag. In: Loeber, R., N.W. Slot, & J.A. Sergeant. (red.). *Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie. Omvang, oorzaken en interventies*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, p. 265-290.

Kazdin, A.E. (1985). *Treatment of antisocial behavior in children and adolescents*. Homewood, IL: Dorsey.

Kazdin, A.E. (1997). *Practitioner review: psychosocial treatments for conduct disorder in children*. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 2, p. 161-182.

Koning, J., A. de Meelker, I. Scheurink, H. Veltman, T. Zaeyen en F. Nijhuis (2011), 'Zelfregie. Vrijbaan Empowerment Methode, tweede herziene druk (3rd ed.)'. Ermelo, REA College Nederland.

Koot, J. M. (2008). *Position Paper Ministerie van Justitie*. Den Haag: Ministerie van Justitie.

Kotchick, B.A. en R. Forehand (2002) *Putting Parenting in Perspective: A Discussion of the Contextual Factors That Shape Parenting Practices* In: *Journal of Child and Family Studies* September 2002, Volume 11, Issue 3, pp 255-269

Kousemaker, N.P.J. (1996). *Zoeken, vinden, zorgen, delen. De ontwikkeling van een praktijkparadigma voor onderkenning en pedagogische preventie van psychosociale problematiek in de Jeugdgezondheidszorg*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Kumpfer, G. P., Molgaard, V., & Spoth, R. (1996). The Strengthening Families Program for the prevention of delinquency and drug use. In R. D. Peters & R. J. McMahon (Eds.) *Preventing childhood disorders, substance abuse, and delinquency* (pp. 241-267). Thousand Oaks, CA: Sage.

Laan, A.M. van der, H. Goudriaan & G. Weijters (2014) *Monitor jeugdcriminaliteit Ontwikkelingen in de aantallen verdachten en strafrechtelijke daders 1997 t/m 2012* Den Haag: WODC

Laan, A.M. van der & M. Blom (red.) (2010) *Jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2010 Ontwikkelingen in zelfgerapporteerde daders, door de politie aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders op basis van de Monitor Jeugdcriminaliteit 2010 Cahier 2011-2* Den Haag: WODC

Leerdam, F. J. M., Kooijman, K., Öry, F., & Landweer, M. (2003). *Systematische review naar effectieve interventies ter preventie van kindermishandeling*. Utrecht: NIZW.

Lieshout, T. van (2009) *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen. Een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Lipsey, M. W., & Derzon, J. H. (1998). Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: A synthesis of longitudinal research. In R. Loeber & D. Farrington (Red.). *Serious and violent juvenile offenders*, pp. 86-105. Thousand Oaks: Sage.

- Loeber, R., Wung, P., Keenan, K., Giroux, B., Stouthamer-Loeber, M., Van Kammen, W.B. & Maughan, B. (1993). *Developmental pathways in disruptive child behavior*. *Developmental Psychopathology*, 5, 103-133.
- Loeber, R. (1998). Ontwikkelingspaden en risicopatronen voor ernstige jeugddelinquentie en hun relevantie voor interventies: nooit te vroeg en nooit te laat. In: Koops, W. & N.W. Slot. (red.), *Van lastig tot misdadig*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Losel, F., & A. Beelman (2003). Effects of child skills training in preventing antisocial behavior: a systematic review of randomized evaluations. *The Annals of the American Society of Political and Social Sciences*, 587, 84-109.
- Matthys, W. (2011). *Gedragsstoornissen bij kinderen, diagnostiek en behandeling voor de professional*. Amsterdam: Hogrefe.
- Maughan, B., & Rutter, M. (Eds.) (2001). *Conduct disorders in childhood and adolescence*. Cambridge University Press.
- McCart, M. R., Priester, P. E., Davies, W. H., & Azen, R. (2006). *Differential effectiveness of behavioural parent-training and cognitive-behavioral therapy of antisocial youth. A meta-analysis*. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 34(4), 527-542.
- McCurdy, K. & Daro, D. (2001). *Parent involvement in family support programs: An integrated theory*. *Family Relations*, 50 (2), 113-121.
- McGuire, J., & Priestley, P. (1995). Reviewing 'What Works': Past present and future. In: J. McGuire (ed.). *What works. Reducing reoffending: Guidelines from research and practice* (pp. 3-34). Chichester: John Wiley & Sons.
- Moffitt, T. E., Caspi A., Harrington, H., & Milne, B. J. (2002). *Males on the life-course-persistent and adolescence-limited antisocial pathways: follow-up at age 26 years*. *Developmental Psychopathology*, 14, 179-207.
- Orobio de Castro, B., J.W. Veerman, E. Bons, & L. de Beer. (2002) *Kansen Gekeerd? Criminaliteitspreventie door Gezinsondersteuning*. Duivendrecht / Utrecht: PI Research / Capaciteitsgroep Ontwikkelingspsychologie, Universiteit Utrecht.
- Pas, A. Van der (2000). *Aanmelding en onderzoek. Handboek methodische ouderbegeleiding deel 4*. Rotterdam: Ad. Donker bv.
- Patterson, G. R. (1982). *Coercive Family Process: A social learning approach*. Eugene: Castalia.
- Pepler, D. J. & Rubin, K. H. (Eds.) (1991). *The development and treatment of childhood aggression*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Pels, T., M. Distelbrink, S. Tan (2009) *Meetladder Diversiteit Interventies. Verhoging van bereik en effectiviteit van interventies voor (etnische) doelgroepen*. Utrecht, Verwey-Jonker Instituut.

- Pels, T. (2009) *Aandachtspunten voor preventie van marginalisering van jongens van Marokkaanse afkomst*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut
- Pollard, J. A., Hawkins, J. D., & Arthur, M. W. (1999). Risk and protection. Are both necessary to understand diverse behavioural outcomes in adolescence. *Social Work Research*, 23, 145-158.
- Prochaska, J. and C. DiClemente (1984). *The transtheoretical approach: Crossing traditional boundaries of therapy*. Homewood, Ill., Dow Jones-Irwin.
- Ruiter, C. de, Hildebrand, M., & Ligthart, L. (2010). *EARL 20B*.
- Slavenburg, A., & Vegt, A.L. van (1998). *Straffen of praten. Reacties van ouders op het regelovertrekend gedrag van hun kinderen in de leeftijd van 10-14 jaar*. Amsterdam: Regioplan Onderwijs en Arbeidsmarkt.
- Slot, N. W. (1995). Competency-based treatment for antisocial youth. In: Bilsen, H. P. J. G. van, Kendall, P. C. & J. H. Slavenburg (eds.). *Behavioral approaches for children and adolescents*. New York: Plenum Press.
- Speetjens, P., D. van der Linden en F. Goossens (2009), 'Kenniss over opvoeden. De vragen van ouders, het aanbod van de overheid en de mogelijkheden van de markt'. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Steege, M. van der. (2007). *Intensieve pedagogische thuishulp komt tot wasdom. Naar een gouden standaard*. Utrecht: NJi.
- Sukhodolsky, D. G., Kassinove, H., & Gorman, B. S. (2004). *Cognitive-behavioural therapy for anger in children and adolescents: A meta -analysis*. *Agression and Violent Behaviour*, 9, 247-269.
- Taylor, T. K., & Biglan, A. (1998). *Behavioral family interventions for improving child-rearing: A review of the literature for clinicians and policy makers*. *Clinical child and family psychology review*, 1(1), 1998.
- Valle, L.A., Filene, J.H., & Boyle, C.L. (2008). *A meta-analytic review of components associated with parent training program effectiveness*. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 567 - 589.
- Veluw, N. van (2003). *Projectplan 2003-2005 OUDERS van Tegendraadse Jeugd*. Dordrecht: JSO.
- Veluw, N. van (2011). *Toeleidinginstrument OUDERS van Tegendraadse Jeugd*. Dordrecht: JSO.
- Vogelvang, B. (2005). *De jongere aanspreken. Handboek methode jeugdreclassering*. Utrecht: MO Groep (Jeugdzorg Nederland).
- Vugt, M. van, & Berger, M. (1999). *De Versterking. Zeer intensieve hulp aan gezinnen gericht op competentievergroting. Handleiding*. Duivendrecht: PI Research.
- Weerman, F.M. (2000). De waarde van Hirschi's bindingstheorie voor de aanpak van

delinquent gedrag. In: J. Bosch, H.A. Bosma, R.J. van der Gaag e.a. *Jaarboek Ontwikkelingspsychologie, Orthopedagogiek en Kinderpsychiatrie, no. 4*, p. 148-168. Houten: Bohn, Stafleu Van Loghum.

Yperen, T. van (2009). Betere ketens. In D. Graas, T. Liefwaard, C. Schuengel, W. Slot & H. Stegge (red.), *De Wet op de jeugdzorg in de dagelijkse praktijk* (pp. 91-110). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ), het Kenniscentrum Sport, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

